

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ**

**КРАЄЗНАВЧА РОБОТА
В БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ**

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

ВИП. 30

КИЇВ 2019

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ**

КРАЄЗНАВЧА РОБОТА В БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

ВИП. 30

**Сучасна організаційна структура і кадрове забезпечення
краєзнавчої діяльності в регіональних бібліотеках України**

КИЇВ 2019

Рекомендовано до друку Вченою радою Національної історичної бібліотеки України

Черговий, 30-й випуск інформаційного бюлетеня „Краєзнавча робота в бібліотеках України” містить результати наукового дослідження сучасної організаційної структури та кадрового забезпечення краєзнавчої діяльності у регіональних бібліотеках України. За підсумками дослідження визначено сучасні тенденції в організації краєзнавчої діяльності регіональних бібліотек, розкрито проблеми, що потребують термінового вирішення та шляхи оптимізації краєзнавчої роботи в контексті інноваційного розвитку бібліотек.

Матеріали бюлетеня стануть у пригоді організаторам бібліотечної справи в Україні, фахівцям краєзнавчих та науково-методичних структурних підрозділів бібліотек, викладачам та студентам бібліотечних навчальних закладів.

Підготували :	В. П. Кисельова О. В. Покропивна
Редактор	О. В. Михайлова
Відповідальна за випуск	А. В. Скорохватова

ЗМІСТ

1. Вступ	4
2. Основні результати дослідження	14
2.1. Організація краєзнавчої бібліотечної діяльності у регіональних книгозбірнях України	14
2.1.2 <i>Аналіз кадрового складу краєзнавчих підрозділів ОУНБ</i>	16
2.2. Сучасний стан формування та використання електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів	25
2.2.1. <i>Електронний каталог та краєзнавчі бази даних</i>	25
2.2.2. <i>Краєзнавча цифрова колекція (Е-бібліотека) в загальній структурі бібліотечно-інформаційних ресурсів</i>	31
2.2.3. <i>Популяризаторська діяльність з краєзнавства, координаційні зв'язки</i>	41
2.2.4. <i>Проблеми в краєзнавчій бібліотечній діяльності, що потребують першочергового вирішення</i>	43
3.3. Висновки та рекомендації	44
ДОДАТКИ	
Таблиця 1. Кадровий склад краєзнавчих підрозділів ОУНБ України	50
Таблиця 2. Електронний каталог та краєзнавчі бази даних	53
Таблиця 3. Краєзнавча цифрова колекція в загальній структурі бібліотечно-інформаційних ресурсів	57
Таблиця 3.1. Організація доступу до краєзнавчих електронних документів (<i>експертні коментарі</i>)	62
Таблиця 4. Популяризаторська діяльність ОУНБ України з краєзнавства	66
Таблиця 5. Порівняльна таблиця 2008/2019 рр.	80
Таблиця 6. SWOT- аналіз краєзнавчої діяльності бібліотек ОУНБ	81

1. Вступ

Актуальність теми. Серед основних напрямів, окреслених „Стратегією розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року”, зазначені: удосконалення нормативно-правової бази, яка стосується діяльності бібліотек; науковий супровід розвитку бібліотек в умовах якісних змін; а також розвиток ефективних комунікацій, забезпечення професійного розвитку персоналу бібліотек¹.

На сучасному етапі постійно зростає роль краєзнавчої бібліотечної діяльності (далі – КБД), що пов’язано з процесами відродження і збереження національних культур, прагненням окремих регіонів інтегруватися в світовий культурно-інформаційний простір. Це актуалізує проблему наукового обґрунтування організаційних засад КБД.

Національна історична бібліотека України (далі – НІБУ) як методичний центр з історико-краєзнавчої бібліотечної роботи упродовж усіх років Незалежності здійснює вивчення різних аспектів КБД регіональних бібліотек країни, визначає основні тенденції її розвитку та шляхи подальшого удосконалення. Моніторинг фахового інформаційного потоку засвідчив перевагу позитивних тенденцій у методичному забезпеченні розвитку головних підсистем

¹ Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України [Електронний ресурс] // Міністерство культури України : веб-сайт. – Режим доступу : http://mincult.kmu.gov.ua/document/245072228/Strategiya_rozvitku_bibliotечноy_spravi.ppt#13

бібліотечного краєзнавства та краєзнавчої бібліотечної практики в сучасний період². Разом з цим, за підсумками наукових досліджень ще понад 10 років тому зазначалося про необхідність оновлення нормативної бази³.

Одним із перших нормативних документів після прийняття Закону України „Про бібліотеки і бібліотечну справу” у 1995 році стало затверджене наказом Міністерства культури і мистецтв України № 314 від 11 червня 1996 року „Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України”⁴, яке діє й нині. Однак, цей документ застарів, адже, на початку XXI століття відбулися зміни у підпорядкуванні бібліотечних установ, їхніх назвах, структурі та ін. Ще у 2008 р. НІБУ в рамках моніторингу „Сучасний стан краєзнавчої бібліотечної діяльності” здійснила спеціальне дослідження пропозицій бібліотек України щодо розробки нового варіанту „Положення...”⁵. Результати цього дослідження впроваджувалися в наступні роки НІБУ спільно з провідними бібліотеками країни шляхом підготовки та обговорення проєкту цього нормативного документа на сайті Міністерства культури України⁶. Однак, спроба затвердити документ у 2018 році виявилася невдалою.

² *Рекомендації Всеукраїнської науково-практичної конференції «Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України» // Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 2 листоп. 2017 р. - Київ, 2017. - С. 238. - (IV Краєзнавчі читання пам'яті Петра Тронька).*

³ *Кисельова В.П. Оновлення нормативної бази бібліотечного краєзнавства як актуальна проблема методичної діяльності / В. П. Кисельова, О. В. Михайлова // Бібліотека і книга у контексті часу: зб. наук. статей II міжнар. наук.-практ. конф. 2008 р., м. Київ. - Київ, 2008.- С.56-59.*

⁴ *Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України: Затверджено Наказом М-ва культури і мистецтв України № 314 від 11.06. 1996 р. - Київ., 1996. - 7 с., додаток.*

⁵ *Сучасні тенденції в краєзнавчій діяльності бібліотек // Краєзнавча робота в бібліотеках України : інформ. бюл. Вип. 19 / Держ. іст. б-ка України ; підгот. В. П. Кисельова, О. В. Михайлова, С. І. Смілянець . - Київ : Арістей, 2008. – С.19-80.*

⁶ *Положення про краєзнавчу діяльність державних і комунальних бібліотечних закладів [проєкт] / М-во культури України. - Київ, 2011. - 11 с., + 2 с. - додаток.*

Тобто, для визначення основних засад КБД України та оптимальної її організації в сучасних умовах актуальним залишається затвердження нового „Положення про краєзнавчу діяльність бібліотек”. У цьому контексті назріла проблема оновлення даних щодо структури КБД та кадрового забезпечення цього напрямку у регіональних книгозбірнях країни. Досі також залишається актуальним питання вироблення єдиних науково-методичних підходів до структурування повнотекстової інформації на бібліотечних сайтах.

Мета дослідження – вивчити сучасний стан організації краєзнавчої діяльності в регіональних бібліотеках України, визначити шляхи її оптимізації в контексті інноваційного розвитку бібліотек.

Об’єкт дослідження – організаційна структура та кадрове забезпечення краєзнавчої роботи в регіональних бібліотеках України.

Предмет – сучасні тенденції в організації краєзнавчої діяльності у регіональних бібліотеках України.

Завдання дослідження:

- 1. З’ясувати сучасну організаційну структуру забезпечення краєзнавчих потреб користувачів у регіональних бібліотеках України.
- 2. Проаналізувати кадровий склад краєзнавчих підрозділів регіональних бібліотек.

Проект Положення про краєзнавчу діяльність державних і комунальних бібліотек [Електронний ресурс] / М-во культури України. – Київ, 2015. - Режим доступу : http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244920471&cat_id=244909847 (станом на 23 березня 2015 р.);

Звіт про проведення громадського обговорення проекту Положення про краєзнавчу діяльність державних і комунальних бібліотек [Електронний ресурс] / М-во культури України. – Київ, 2015. – Режим доступу : http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244953800 (станом на 27.04.2015).

- 3. Зібрати та узагальнити відомості про сучасний стан формування та використання електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів за ключовими показниками ефективності, що характеризують інноваційні аспекти краєзнавчої діяльності регіональних бібліотек:
 - а) наявність краєзнавчого електронного каталогу та БД;
 - б) частка документів краєзнавчої цифрової колекції (ЕБ) в загальній структурі бібліотечно-інформаційних ресурсів та організація доступу до краєзнавчих електронних документів;
 - в) наявність обліку звернень користувачів до електронних та друкованих документів краєзнавчого змісту;
 - г) професійна активність бібліотекарів-краєзнавців (участь у конференціях та семінарах, бібліотечній професійній блогосфері, їхні публікації у ЗМІ тощо).
- 4. Узагальнити дані про популяризаторську діяльність з краєзнавства, внутрішні та зовнішні координаційні зв'язки в краєзнавчому напрямі кожної з досліджуваних бібліотек;
- 5. Виявити проблеми в краєзнавчій бібліотечній діяльності, які, на думку працівників ОУНБ, потребують першочергового вирішення.

Методи дослідження

В процесі дослідження використовувався комплекс наукових методів: опитування, контент-аналіз, порівняння та синтез, бібліографічний метод, узагальнення тощо.

Джерельна база дослідження

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій з бібліотечної справи засвідчив зацікавленість науковців і практиків до краєзнавчої проблематики. Регіональну тематику в бібліотекознавчих дослідженнях вивчала М. В. Апшай: автором встановлено тематичну структуру регіональних досліджень, що проводяться ОУНБ. З'ясовано, зокрема, що основним завданням розвитку регіональних бібліотекознавчих досліджень є вивчення внутрішньосистемних бібліотечних зв'язків та інформаційних потреб користувачів; визначення інтересів учасників комунікаційного простору регіону⁷.

Монографія Л. І. Прокопенко містить узагальнені матеріали наукових досліджень ОУНБ України, разом з тим, краєзнавчого спрямування, зокрема, дані щодо користувачів відділів краєзнавства Донецької, Житомирської, Львівської, Черкаської ОУНБ⁸.

Питання організаційної структури і кадрового забезпечення краєзнавчих потреб ОУНБ України вперше розглядалося фахівцями Історичної бібліотеки у 1991-1992 рр.⁹, і результати того дослідження стали в пригоді при підготовці прийнятого у 1996 р. нині діючого „Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України”, а також є підґрунтям для порівняння у процесі даного дослідження.

⁷ Апшай М. В. *Регіональні бібліотекознавчі дослідження: стан, проблеми, тенденції : автореф. дис. ... канд. наук з соц. комунікацій* : 27.00.03 / М. В. Апшай ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. - Київ, 2018. - 20 с.

⁸ Прокопенко Л. І. *Інформаційні потреби користувачів обласних універсальних наукових бібліотек України: монографія* / Л. І. Прокопенко. - Київ : Ліра-К, 2017. – С. 212-213.

⁹ Михайлова О. В. *Організаційна структура і кадровий склад бібліотечного краєзнавства України* / О.В. Михайлова // *Краєзнавча робота в бібліотеках України: інформ. бюлетень / Держ. іст. б-ка України*. - 1997. - Вип. 8. - С. 3.

На початку 2000-х років у зв'язку зі значним поширенням Інтернету та стрімким розвитком інформаційних технологій бібліотечна діяльність набула нових форм, які реалізовувалися за допомогою технологій WEB 1.0. та WEB 2.0. Тоді ж постало питання оновлення „Положення...”, адже, у нових умовах розвитку інформаційного суспільства бібліотеки у своїй діяльності не можуть обмежуватися використанням застарілої нормативно-правової бази. Тож, у 2008 році знову проведено дослідження щодо організаційної структури КБД, результати якого узагальнені у 19-му випуску інформаційного бюлетеня „Краєзнавча робота в бібліотеках України”¹⁰

В „Огляді науково-дослідної роботи Національної історичної бібліотеки України за 2011-2015 роки” підсумовано результати вивчення повнотекстових краєзнавчих ресурсів на сайтах регіональних книгозбірень України, структури краєзнавчого контенту вебсторінок ОУНБ України, використання документів мовами нацменшин у краєзнавчій роботі регіональних книгозбірень, стану висвітлення бібліографічної інформації про міста і села регіонів в електронних каталогах та краєзнавчих базах даних (на прикладі Дніпропетровської, Миколаївської та Тернопільської ОУНБ), а також визначено сучасні тенденції у краєзнавчій діяльності регіональних бібліотек в контексті впровадження рекомендацій наукових досліджень НІБУ¹¹.

Підґрунтям для аналізу та порівняння основних показників кадрових ресурсів бібліотек слугували не лише результати попередніх досліджень НІБУ з цієї тематики, а й матеріали дослідження НІБУ ім. Ярослава Мудрого (2017

¹⁰ *Сучасні тенденції в краєзнавчій діяльності бібліотек // Краєзнавча робота в бібліотеках України : інформ. бюл. Вип. 19 / Держ. іст. б-ка України ; підгот.: В. П. Кисельова, О. В. Михайлова, С. І. Смілянець . - Київ : Арістей, 2008. – С.19-80.*

¹¹ *Огляд науково-дослідної роботи Національної історичної бібліотеки України за 2011-2015 роки / Нац. іст. б-ка України ; підгот.: О. В. Михайлова, В. П. Кисельова ; наук. ред. С. І. Смілянець . - Київ, 2017. - 53 с.*

рік)¹², Сумської ОУНБ (2018 рік¹³ таблиці 26 та 27 „Бібліотечні фахівці ОУНБ” зі статистичного збірника „Бібліотечна Україна в цифрах (2016-2017 рр.)”¹⁴ та ін. Узагальнити відомості про сучасний стан формування та використання електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів за ключовими показниками ефективності, що характеризують інноваційні аспекти краєзнавчої діяльності, допомогли також відомості, наведені у публікаціях останніх років фахівців регіональних книгозбірень.

Наприклад, про створення у Вінницькій ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва цифрової повнотекстової бібліотеки, її мету та змістове наповнення висвітлено зав. відділу краєзнавства О. Антонюк¹⁵.

На міжвідомчій науково-практичній конференції „Публічні бібліотеки Дніпропетровщини в системі збереження історичної пам’яті громади, вивчення і розвитку місцевої культури” у доповіді Т. Абраїмової йшлося про організацію науково-дослідної роботи та використання її результатів в практичній краєзнавчій діяльності Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Первоучителів слов’янських Кирила і Мефодія (ДОУНБ)¹⁶. Автор

¹² Кадрові ресурси публічних бібліотек України: стан та перспективи розвитку : Програма та методика дослідження [2017 р.] [Електронний ресурс] // Бібліотечному фахівцю [вебсайт] / НБУ ім. Ярослава Мудрого. – Режим доступу : <http://profy.nplu.org/articles.php?lng=uk&pg=202>

¹³ Кадрові ресурси публічних бібліотек Сумщини : довідка за результатами соціологічного дослідження 2018 року / Сумська обл. універс. наук. б-ка ; уклад. Т. М. Грищенко. – Суми, 2018. – 16 с.

¹⁴ Бібліотечна Україна в цифрах (2016-2017 рр.) // Бібліотечному фахівцю : вебсайт / НБУ ім. Ярослава Мудрого. – Режим доступу : <http://profy.nplu.org/articles.php?lng=uk&pg=8811>

¹⁵ Антонюк О. Ю. Цифрова бібліотека – бібліотека майбутнього [Електронний ресурс] / О. Ю. Антонюк, Г. М. Авраменко. // Бібліотека в умовах сучасності і конструювання майбутнього: матеріали наук. практ. конф. до 110-ї річниці заснування Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, м. Вінниця, 12 верес. 2017 р. - Вінниця, 2017. – Режим доступу : <https://library.vn.ua/Konf2017/proceeding.html>

¹⁶ Абраїмова Т. Організація науково-дослідної роботи та використання її результатів у практичній діяльності ДОУНБ у галузі бібліотечного краєзнавства / Т. Абраїмова // Публічні бібліотеки Дніпропетровщини в системі збереження історичної пам’яті громади,

повідомила про переведення краєзнавчих колекцій у цифровий формат, статистику їхніх переглядів, обмін електронними версіями краєзнавчих видань з іншими бібліотеками-утримувачами. Дослідження „Що читає користувач ДОУНБ” показало, що за тематикою запитів користувачів цієї бібліотеки у 2015 р. лідерами стали книги саме краєзнавчої тематики (кількість запитів – від 12 до 64). Про науково-дослідні форми та методи в роботі з пошуку краєзнавчих видань у ДОУНБ, співпрацю з суб'єктами видавничої справи з метою отримання обов'язкового примірника місцевого друку у збірнику матеріалів названої конференції викладено С. Манченко¹⁷; про краєзнавчі електронні ресурси та сервіси головної бібліотеки області І. Голуб та М. Шилкіною¹⁸; про електронний каталог – Н. Литвиненко¹⁹; дані щодо електронної бібліотеки краєзнавчих видань у цій книгозбірні розкрито І. Браславською²⁰. Все це свідчить про належну увагу фахівців ДОУНБ до всіх аспектів краєзнавчої бібліотечної діяльності, однак, на жаль, відповідей на питання анкети даного дослідження від цієї книгозбірні не отримано, тож, в діаграмах і таблицях відповідні дані цієї бібліотеки, як і кількох інших, відсутні.

Фахівці Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка у 2018 р. опублікували результати наукового дослідження кадрового потенціалу бібліотек області²¹. В контексті нашого дослідження важливо те, що опитані бібліотечні фахівці Закарпаття вважають за необхідне найближчим часом привести законодавчу базу у відповідність до потреб сучасного

вивчення і розвитку місцевої культури: Матеріали міжвідомчої наук.-практ. конф. 29 листопада 2016 р. / Дніпропетр. обл. універс. наук. б-ка ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія. - Дніпро, 2017. - С. 104-109.

¹⁷ Манченко С. Якісне формування краєзнавчих ресурсів – стратегічний напрямок роботи ДОУНБ. – Там само, с. 38-42

¹⁸ Голуб, І., Шилкіна М. Краєзнавчі електронні ресурси та сервіси головної бібліотеки області. – Там само, с. 26-30.

¹⁹ Литвиненко Н. Електронний каталог ДОУНБ: краєзнавчі аспекти створення додаткових електронних сервісів. – Там само, с. 67-69.

²⁰ Браславська І. Електронна бібліотека краєзнавчих періодичних видань: сучасний формат створення, поповнення та використання. – Там само, с. 109-112.

²¹ Кадровий потенціал бібліотек області : матеріали обл. дослідж. / Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка; уклад.: В. Г. Лехцер, Н. М. Яблонська. – Ужгород, 2018. – 40 с. – (Вивчаємо, щоб діяти ; вип. 5).

розвитку бібліотечної справи та бібліотечного обслуговування населення.

У ОУНБ ім. В. І. Чижевського м. Кропивницький систематично і послідовно вивчали ефективність використання у бібліотеках області краєзнавчої літератури, придбаної за кошти департаменту культури, туризму та збереження культурної спадщини облдержадміністрації, а також досліджували, як читають твори письменників-земляків²².

Інформаційні потреби користувачів краєзнавчих документів Одеської національної наукової бібліотеки проаналізовано зав. відділу „Одесика” Л. Саєнко²³. З’ясовано думку користувачів щодо якості забезпечення краєзнавчими документами у відділі краєзнавства. Зокрема, встановлено, що користувачі бібліотек надають перевагу краєзнавчим періодичним виданням (84%), однак, низький показник використання електронних ресурсів засвідчив, що комп’ютеризація ще не набула широкого розповсюдження в бібліотеці (С. 578).

У статті М. Федорової висвітлено досвід Полтавської ОУНБ ім. І. П. Котляревського, що упродовж 2016-2018 рр. тісно співпрацювала з Державним архівом Полтавської області, Полтавським обласним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді, Полтавським краєзнавчим музеєм імені В. Кричевського, бібліотекою ім. М. А. Жовтобрюха Полтавського національного педагогічного університету імені І. П. Котляревського²⁴.

²² Охріменко М. Вивчення використання краєзнавчої літератури у бібліотеках області, придбаної за кошти департаменту культури, туризму та збереження культурної спадщини облдержадміністрації, видання 2013-2015 років / М. Охріменко // *Бібліотечна орбіта Кіровоградщини*. - Кропивницький, 2016. - Вип. 8. - С. 200-209.

Охріменко М. Як читають книги письменників-земляків? – Там само. – С. 210-212.

²³ Саєнко Л. Інформаційні потреби користувачів краєзнавчих документів Одеської національної наукової бібліотеки / Л. Саєнко // *Бібліотека. Наука. Комунікація: 100-річчя Національної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського : матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 6-8 листоп. 2018 р.) / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського . - Київ, 2018. - С. 575-578.*

²⁴ Федорова М. Роль Полтавської ОУНБ ім. І. П. Котляревського в активізації процесів взаємодії з науковими, культурно-мистецькими та краєзнавчими осередками області / М. Федорова // *Бібл. форум України: історія, теорія і практика*. - 2018. - № 4. - С. 39-41.

Ці та ряд інших публікацій дозволили порівняти та доповнити анкетні дані, отримані від бібліотек – баз дослідження.

2. Основні результати дослідження

2.1. Організація краєзнавчої бібліотечної діяльності у регіональних книгозбірнях України

Анкети та запрошення до участі в дослідженні були направлені в обласні центри країни на адресу 25 книгозбірень. Впродовж другого кварталу 2019 р. відповідно до методики дослідження заповнювалися Таблиці 1-6 та проводився аналіз кількісних і якісних показників, які були отримані від 18 регіональних бібліотек України. Вибірка є репрезентативною і це свідчить про важливість таких наукових досліджень для самих бібліотекарів-краєзнавців та керівництва бібліотек.

Наявність даних за різні хронологічні періоди дає можливість проаналізувати динаміку основних показників організаційної структури КБД: наприклад, у 1992 році лише у 8 регіональних бібліотеках функціонували відділи, у 7 бібліотеках – краєзнавчі сектори, в інших – передбачалися штатні одиниці для фахівців-краєзнавців у складі різних відділів. За даними 1996 року краєзнавчі відділи вже існували в 16 бібліотеках. Така ж тенденція простежувалась і у 2008 році, однак, на той час ще ряд книгозбірень у своїй структурі мали лише краєзнавчі сектори.

Нині усі регіональні бібліотеки мають краєзнавчі відділи. Назви краєзнавчих структурних підрозділів у деяких ОУНБ змінилися: наприклад, у Миколаївській ОУНБ це „відділ документів і наукових розвідок з краєзнавства”, що засвідчує пріоритетність наукових підходів у реалізації головних функцій цього підрозділу. Більшість бібліотек зберегла кількість штатних одиниць у краєзнавчих підрозділах, що складає, в середньому 4-5 працівників. Івано-Франківська, Житомирська, Черкаська, Чернігівська ОУНБ за останні 10 років збільшили кількість працівників у краєзнавчих відділах. У Вінницькій ОУНБ у складі краєзнавчого відділу виокремлено сектор краєзнавчих баз даних. Зменшення

числа працівників відбулося лише у краєзнавчих відділах Волинської та Одеської ОУНБ, а також у ХДНБ ім. В. Г. Короленка.

На жаль, було неможливо проаналізувати зміни у кількох книгозбірнях у зв'язку з тим, що вони не брали участь у дослідженні 2008 року (Вінницька ОУНБ, ОУНБ ім. В.І. Чижевського м. Кропивницький, Львівська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська ОУНБ, Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва).

На основі анкетних даних отримано також показники обліку звернень до краєзнавчих документів. У процесі обліку звернень користувачів до краєзнавчих документів є можливість не лише визначити статистичні дані, а й з'ясувати, які документи користуються попитом та на основі цих даних створювати нові ресурси. Як відомо, поняття „звернення” користувача відображає не тільки фізичний прихід людини до бібліотеки, а й звернення до ресурсів книгозбірні через інтернет. Облік звернень до друкованих краєзнавчих документів ведеться майже в усіх опитаних бібліотеках, що надіслали відповіді, крім Харківської ДНБ і Сумської ОУНБ (див. Таблицю 3). Однак, що стосується обліку звернень до краєзнавчих електронних документів, який можна реалізувати за допомогою встановлених спеціальних сервісів (лічильників), то його здійснює лише половина з досліджуваних бібліотек (Волинська, Житомирська, Запорізька, Івано-Франківська, Рівненська, Одеська, Хмельницька, Чернігівська ОУНБ та Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва).

Слід зазначити також, що Дніпропетровська ОУНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія (ДОУНБ) не надіслала відповідей на анкетне опитування, тож відсутня у таблицях дослідження, як і декілька інших ОУНБ. Однак, за результатами вивчення контенту сайту ДОУНБ, колектив краєзнавчого відділу книгозбірні (на спільному фото – 9 працівників) є одним із найбільших серед краєзнавчих підрозділів регіональних бібліотек і має значні здобутки в усіх напрямках, що аналізувалися у процесі даного дослідження, адже, на оновленому сайті ДОУНБ є зручна навігація в усіх

необхідних користувачам складових краєзнавчих ресурсів – Зведеному краєзнавчому каталозі (ЗвКК), краєзнавчій електронній бібліотеці, порталі „ДніпроКультура” та ін.; користувач має змогу легко знайти повні тексти видань ДОУНБ, ознайомитися з новими надходженнями в краєзнавчу ЕБ. Безперечно, що досвід організації краєзнавчої роботи цієї бібліотеки, яка відсвяткувала в травні своє 185-річчя, вартий уваги.

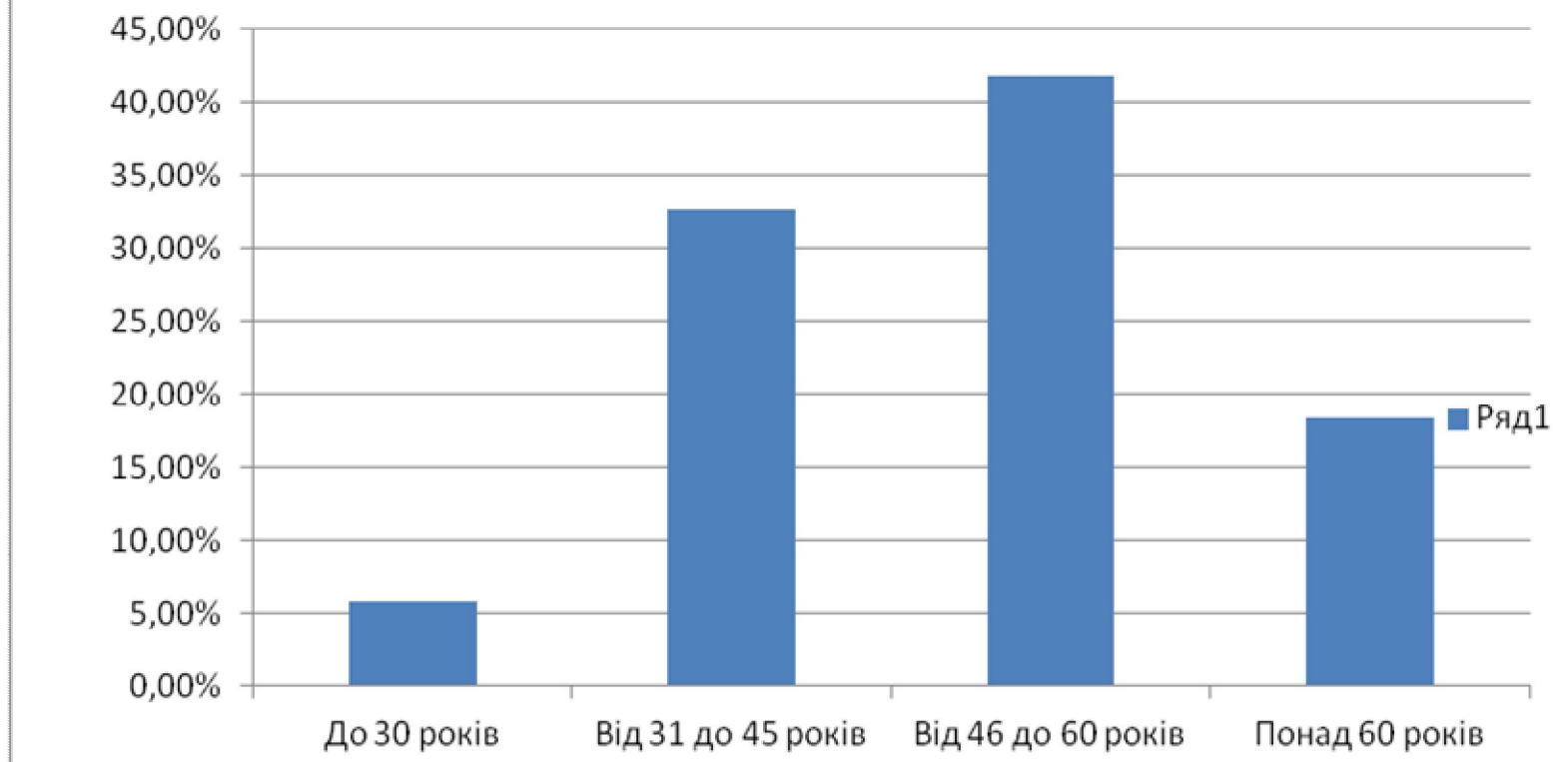
Загалом, аналіз сучасної організаційної структури провідних бібліотек регіонів країни засвідчив перевагу позитивних тенденцій в організації КБД.

2.1.2 Аналіз кадрового складу краєзнавчих підрозділів ОУНБ

Аналіз кадрового складу бібліотек-респондентів проводився за кількісними (вік, освіта, стаж роботи працівників) та якісними показниками: кваліфікаційна перепідготовка, участь у конференціях (семінарах), наявність публікацій у фаховій пресі (Таблиця 1).

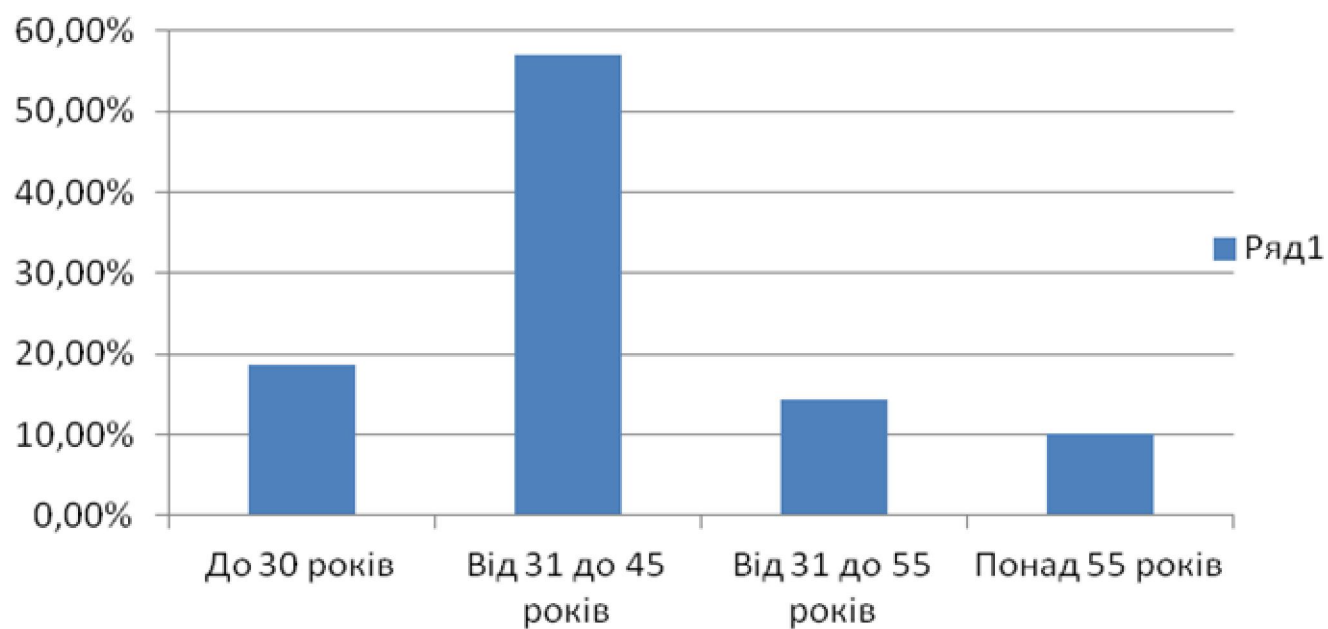
Структура кадрів за віковим складом така: вік до 30 років мають лише 6% фахівців, третина від усієї кількості бібліотекарів-краєзнавців – віком від 31 до 45 років, найбільше – 42% - це працівники 46-60-річного віку. 18% мають вік понад 60 років (див. мал. 1).

Розподілення краєзнавчих кадрів за віком (2018 рік)

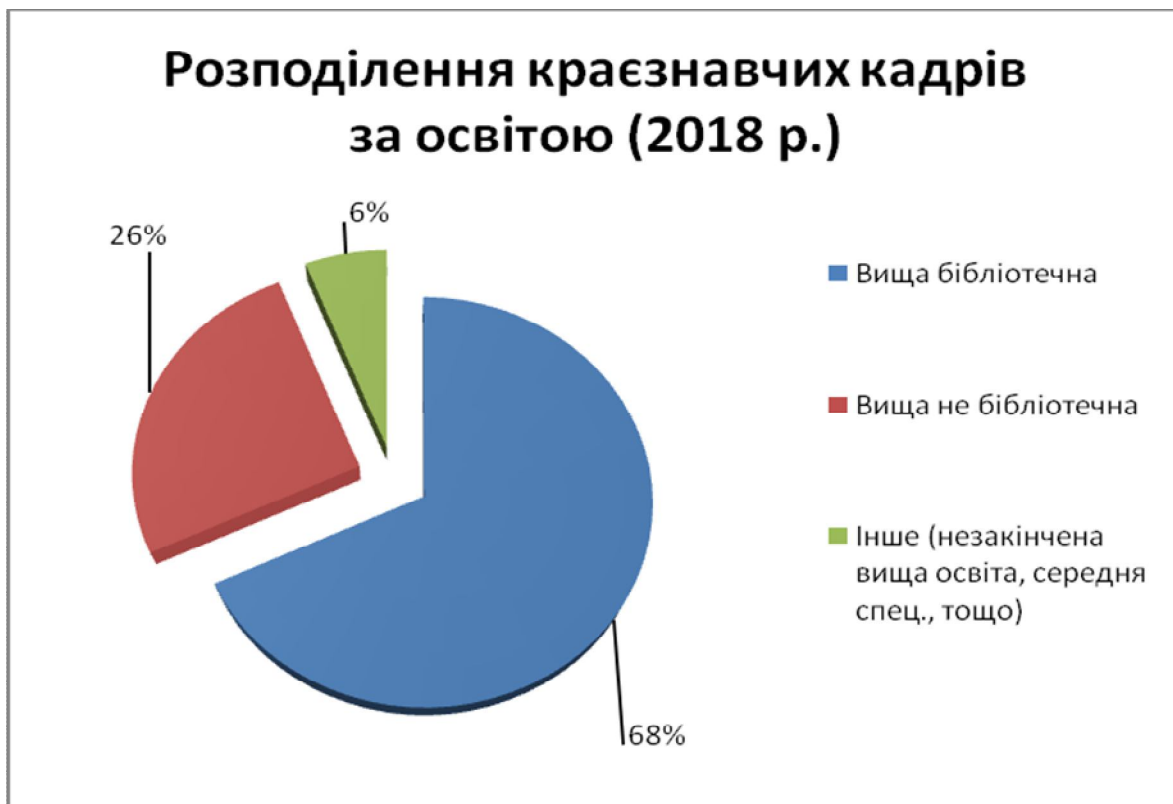
Мал. 1

Розподілення краєзнавчих кадрів за віком (1997 рік)

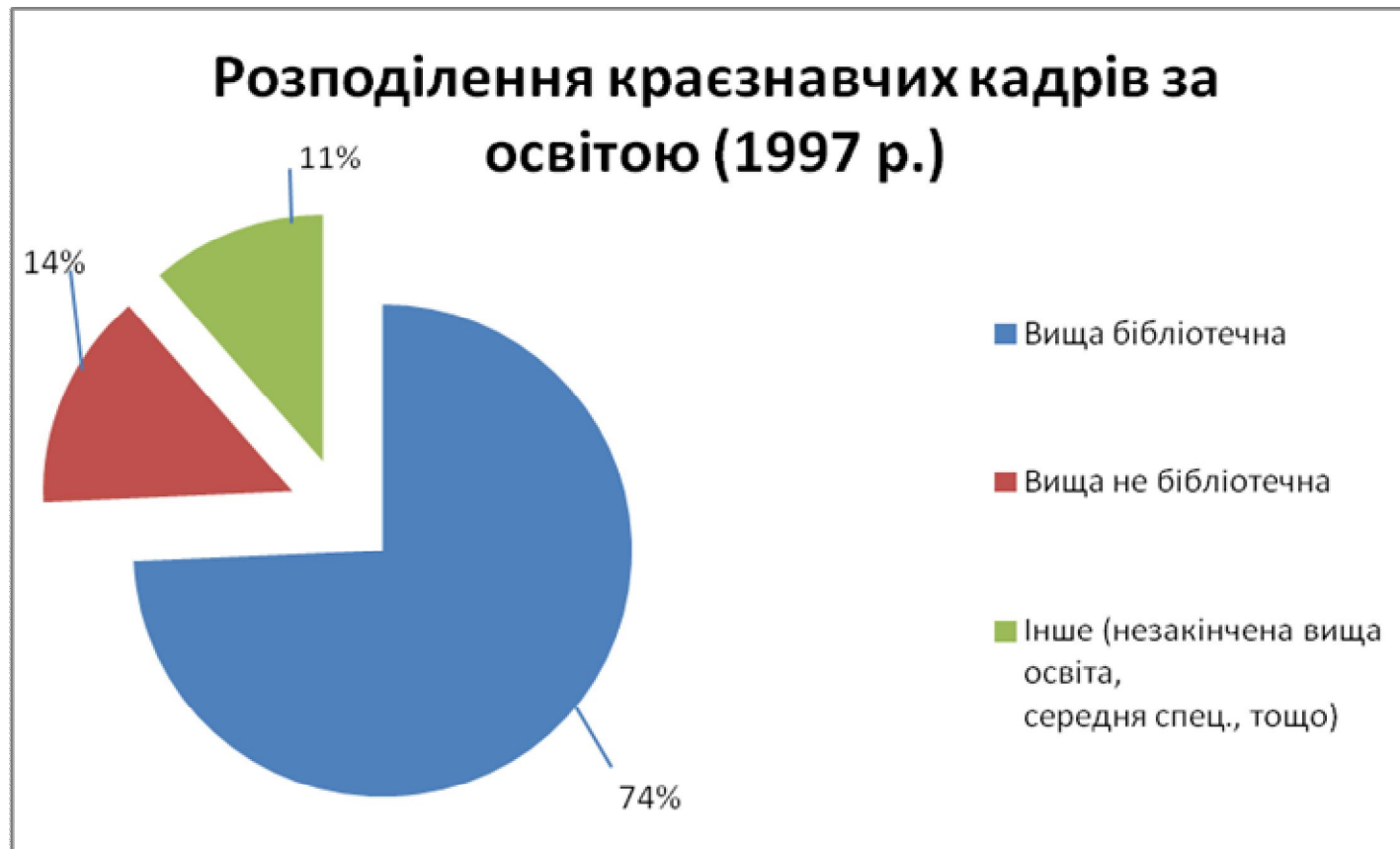
Мал. 2

Порівнюючи ці дані з 1997 роком (див. мал. 2), можна відзначити старіння кадрів, що, гіпотетично, може негативно позначитися на інноваційному розвитку КБД: молоді спеціалісти, зазвичай, краще розуміють новітні технології, мислять креативно та формують оригінальні ідеї. Тобто, нині виникла певна невідповідність у віковому сегменті кадрового ресурсу, що може заважати збереженню наступності бібліотечних поколінь та гальмувати інноваційний розвиток КБД.

Мал. 3

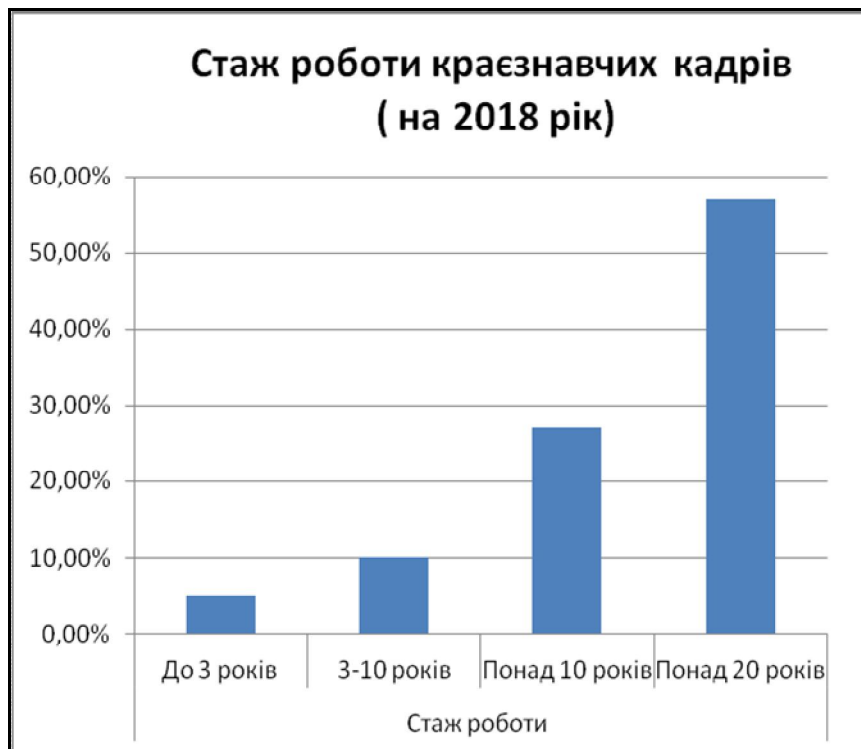
За допомогою діаграми на мал. 3 наочно можна побачити розподіл краєзнавчих кадрів за освітою і цей показник – на досить високому рівні. Згідно з узагальненими анкетними даними цього дослідження, 68% від усіх працюючих у сфері бібліотечного краєзнавства мають вищу бібліотечну освіту, 26% - вищу не бібліотечну, і лише кілька працівників з усього загалу бібліотекарів-краєзнавців мають середню або незакінчену вищу освіту.

Мал. 4

Аналіз досвідченості краєзнавчих кадрів показав (мал. 5), що більшість бібліотекарів-краєзнавців нині має стаж роботи понад 20 років – 57,14%, а це на 22,94% перевищує показники 1997 р. (мал. 6).

Порівнюючи ці дані з 1997 роком (мал. 4), зазначимо, що загальна картина змінилась: майже удвічі збільшилась кількість працюючих з вищою не бібліотечною освітою, але майже вдвічі зменшилась кількість працівників, які не мають вищої освіти.

Мал. 5

Мал. 6

Стаж роботи до 3-х років мають 5% від усіх працівників, 3-10 років досвіду – 10% фахівців, близько третини працюють понад 10 років, більше половини від усієї кількості бібліотекарів-краєзнавців регіональних книгозбірень країни – це фахівці зі стажем понад 20 років. Для порівняння: у 1997 році численною (61,4%) була група тих, хто займався краєзнавчою роботою менше 5 років [9, с. 6].

Нині ситуація „дзеркальна” завдяки тому, що у краєзнавчих підрозділах регіональних книгозбірень переважно стабільний кадровий склад, їхнє ядро становлять досвідчені спеціалісти з багаторічним стажем.

Професійний розвиток бібліотекарів-краєзнавців (кваліфікаційна підготовка та перепідготовка, професійна активність: участь у конференціях, розміщення публікацій у фахових виданнях) відноситься до якісних показників кадрового потенціалу. Зауважимо, що при оцінці якісних показників ми користувались відповідями на запитання в Анкетах, які стосуються краєзнавчих відділів бібліотек у цілому, а не розглядали індивідуально кваліфікаційний потенціал кожного працівника відділу.

Загалом, можна стверджувати, що кадрове забезпечення краєзнавчого напрямку бібліотечної діяльності в Україні нині знаходиться на достатньому рівні, спостерігаються позитивні тенденції в освітньому рівні бібліотекарів-краєзнавців: переважна більшість фахівців має не лише відповідну освіту, а й значний досвід практичної роботи. Однак, помітно, що у краєзнавчих підрозділах деяких ОУНБ мало молодих працівників (ОУНБ ім. Д. І. Чижевського м. Кропивницький, Тернопільська, Чернігівська ОУНБ). Значний досвід роботи спеціалістів – це, безперечно, запорука якісної, ефективної роботи, однак, *певна диспропорція у кадровому складі вимагає посилення уваги до залучення молодих фахівців у КБД.*

Крім того, переважна більшість працівників постійно підвищує кваліфікацію на курсах, семінарах та бере участь у фахових форумах: лише 5 ОУНБ (Запорізька, Житомирська, Одеська, Сумська, Черкаська) в своїх анкетах не вказали про навчання в останні 10 років. Однак, з практики відомо, що, наприклад, зав. відділу Сумської ОУНБ О. М. Малиш в останні роки брала активну участь в краєзнавчих читаннях в НІБУ, семінарах краєзнавчого спрямування в Одеській ННБ та ін., що теж значною мірою сприяло обміну досвідом та удосконаленню професійної майстерності. **Аналіз професійної активності**, що проявлялася в участі в науково-практичних конференціях та публікаційних доробках бібліотекарів-краєзнавців ОУНБ, засвідчив активну участь працівників краєзнавчих структурних підрозділів у фахових форумах у 2016-2018 рр. Найбільше публікацій з краєзнавчої тематики – у фахівців Хмельницької ОУНБ (29), Полтавської ОУНБ

(20), ХДНБ ім. В. Г. Короленка (17), Рівненської ОУНБ (15). Позитивним прикладом у питаннях підвищення кваліфікації та публікаційної активності фахівців є і Волинська ОУНБ ім. Олени Пчілки.

У деяких анкетах відсутні відомості про публікації працівників у фахових виданнях (Запорізька, Івано-Франківська, Львівська, Одеська, Тернопільська, Черкаська ОУНБ та ПБ ім. Лесі Українки м. Києва). Однак, це не завжди свідчить про пасивність бібліотек у видавничій діяльності та поширенні досвіду краєзнавчої роботи. Наприклад, бібліотекарі-краєзнавці Івано-Франківської ОУНБ, згідно з їхніми відповідями на питання анкети, за останні 5 років виступали 6 разів на фахових форумах, крім того, відомості з бази даних „Теорія, методика і практика бібліотечного краєзнавства” на сайті НІБУ, засвідчують, що ця бібліотека видала ряд ґрунтовних видань з бібліотечного краєзнавства:

Роль краєзнавства в утвердженні національної самоідентичності українців : аналіз соціологічного дослідження / підгот.: О. І. Шерстій, О. І. Шаран. - Івано-Франківськ, 2015. - 14 с.

Бібліотечне краєзнавство – трансформація послуг та ресурсів : матеріали обласного семінару для завідувачів відділів/секторів краєзнавства ЦРБ / уклад. С. Г. Фіцик ; літ. ред. Г. В. Горбань. - Івано-Франківськ, 2016. - 44 с. - (Бібліостудія ; вип. 11).

Прикарпатське краєзнавство в діяльності обласної наукової універсальної бібліотеки ім. І. Франка / ред. Г. Горбань ; уклад.: О. Шерстій, М. Гривнак. - Івано-Франківськ, 2016. - 86 с. : іл., портр.

Є також публікації виступів на наукових конференціях: заступника директора Івано-Франківської ОУНБ Г. В. Горбань – про співпрацю книгозбірні з обласною організацією Національної спілки краєзнавців України²⁵,

²⁵ Горбань Г.В. Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка та обласна організація Національної спілки краєзнавців України: грані співпраці / Г. В. Горбань // Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 2 листоп. 2017 р. - Київ., 2017. - С. 54-57. - (IV Краєзнавчі читання пам'яті Петра Тронька).

Х. О. Шовкопляс – про проектну діяльність відділу краєзнавчої літератури²⁶ та ін. Як правило, роботу в краєзнавчому напрямі здійснюють також методичний та інші відділи цієї бібліотеки.

Аналогічна ситуація й у Одеській та Тернопільській ОУНБ: бібліотекарі краєзнавчого підрозділу не публікувались у фаховій пресі, однак, досить активно брали участь у наукових конференціях, читаннях, семінарах круглих столів, телепередачах, майстер-класах краєзнавчої тематики, а в електронному краєзнавчому каталозі Тернопільської ОУНБ можна знайти чимало інформації з місцевої преси про бібліографічну та популязаторську діяльність відділу краєзнавчої літератури і бібліографії.

Таким чином, на цьому етапі дослідження встановлено, що оцінка різних аспектів організації краєзнавчої діяльності залежить не лише від кількісних даних з анкет, а й від інших об'єктивних критеріїв, які визначаються у процесі поточного моніторингу вебсайту книгозбірні та вивчення джерельної бази дослідження.

²⁶ Шовкопляс Х. О. Проектна діяльність відділу краєзнавчої літератури Івано-Франківської ОУНБ ім. І. Франка [Електронний ресурс]. / Х.О. Шовкопляс // Сучасна інформаційно-бібліотечна освіта : європейські орієнтири : VII Міжнародна науково-практична конференція : зб. матеріалів : 1-4 берез. 2017 р., смт Славське Львів. обл. – Київ: УБА, 2017. - С. 87-91. – Режим доступу : http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/19725/1/Zbirnyk_ULASlavske_2017.pdf

2.2. Сучасний стан формування та використання електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів

2.2.1. Електронний каталог та краєзнавчі бази даних

В сучасних умовах для визначення шляхів оптимізації КБД необхідно постійно здійснювати моніторинг стану формування та використання електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів, які є надзвичайно важливою складовою інноваційного розвитку регіональних книгозбірень. На початку 90-х років ХХ ст. усі регіональні книгозбірні мали сформовані карткові ЗвКК, однак процес переходу на нові інформаційні технології, зокрема, переведення довідково-бібліографічного апарату бібліотек в електронну форму, відбувався у різних ОУНБ неоднаково з об'єктивних причин.

Сьогодні для вебсайтів обласних універсальних наукових бібліотек, як центрів бібліотечного краєзнавства, характерний великий обсяг краєзнавчої інформації, і саме стан висвітлення регіональними книгозбірнями на власних вебсторінках краєзнавчих електронних ресурсів сьогодні, значною мірою, свідчить про якість надання послуг користувачам. Про те, що нині попит користувачів на краєзнавчу інформацію в режимі онлайн постійно зростає, і повсякденне відвідування бібліотечних вебсайтів часто значно перевищує число відвідувачів, які звертаються безпосередньо у відділи обслуговування книгозбірень, зазначалося ще під час попередніх досліджень НІБУ²⁷. Вивчення сучасного стану формування та використання краєзнавчих електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів в ОУНБ розпочиналося, передусім, з визначення наявності ЗвКК як основи сучасного інформаційно-бібліографічного обслуговування з краєзнавства, а також краєзнавчих БД, що акумулюють інформаційний масив з конкретної тематики.

²⁷ Краєзнавча робота в бібліотеках України : інформ. бюлетень. Вип. 22 / Нац. іст. б-ка України ; підгот. В. П. Кисельова, О. В. Михайлова, І. В. Чеховська ; ред. Т. С. Кудласевич. - Київ: Вид. дім. "Вініченко", 2011. - с. 6.

Слід зазначити, що моніторинг краєзнавчих ресурсів, наявних на сайтах регіональних бібліотек, дозволяє не лише контролювати стан відображення інформації про ці ресурси в ЕК та БД, а й вивчити навігаційні можливості сайтів та ін. Зокрема, проведене фахівцями НІБУ у 2014 році дослідження структурних змін краєзнавчого вебсегмента на сайтах регіональних бібліотек, засвідчило позитивні тенденції:

по-перше, наповнення розділів сайту інформацією краєзнавчої тематики у більшості досліджених бібліотек йшло системно, поступово зростала кількість краєзнавчих вебресурсів, існуючі ресурси були якісно удосконалені;

по-друге, ОУНБ вже мали досвід розробки вебпроектів, які несуть велике змістовне навантаження та є оптимальними за формою. Зокрема, пріоритетними формами для вітчизняних бібліотечних фахівців стали блоги краєзнавчого змісту – інтерактивні журнали подій, що ведуться в режимі онлайн, містять постійно поновлювані повідомлення (пости), зображення, мультимедійні засоби;

по-третє, з'ясовано, що фахівці регіональних книгозбірень, як правило, відслідковують новації у сфері краєзнавства, вивчають кращий досвід²⁸.

Нині Волинська, Житомирська, Запорізька, Львівська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Чернігівська ОУНБ, Харківська ДНБ ім. В. Г. Короленка, Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва не виокремлюють в електронному довідковому апараті ЗвКК, однак, усі вони надають користувачеві можливість спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство” у загальному ЕК.

²⁸ *Краєзнавча робота в бібліотеках України : інформ. бюлетень. Вип. 25 / Нац. іст. б-ка України ; підгот.: В. П. Кисельова, О. В. Михайлова, І. В. Чеховська ; ред. Т. С. Кудласевич. - К., 2014. – С.44-45.*

Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва має найбільшу кількість краєзнавчих БД – 13. Як уже зазначалося, у структурі цієї книгозбірні виокремлено сектор створення краєзнавчих баз даних. На вебсторінці сектора зазначено, що ЕБД „Література про Вінницьку область” наповнюють працівники відділу краєзнавства та бібліографи-краєзнавці районних бібліотек, тобто, ця БД має властивості ЗвКК. Крім того, на сайті бібліотеки доступні понад 10 краєзнавчих БД: „Голодомор” (з 2005 р., містить 1174 записи), „Лядівський монастир” (з 2013 р., 250 записів), „Козацтво” (з 2004 р., 575 записів), „Вінниччина у роки Другої світової війни” (з 2013 р., 1138 записів), „Вінничани – учасники Революції Гідності та ООС (АТО)” (з 2014 р., 203 записи) та ін.

Разом з цим, суттєвим недоліком оновленого сайту цієї книгозбірні на час дослідження залишався недостатній зв'язок бібліографічних записів в ЕК з Електронною бібліотекою. Наприклад, представлене в Електронній бібліотеці краєзнавче видання про одного з колишніх директорів цієї книгозбірні *„Бібліотекар - кавалер Золотої Зірки : зб. матеріалів: до 100-річчя від дня народження Героя Радянського Союзу, колишнього директора ВОУНБ ім. К.А. Тімірязєва - Івана Митрофановича Філіповського (15.09.1909 - 18.09.1992) / упоряд. : П. І. Цимбалюк ; вступ. ст. : Н. І. Морозової. - Вінниця : Вінницька. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, 2009. - 76 с. : фото. - (Наші видатні земляки). – Режим доступу: <https://library.vn.ua/e-library/katalog/bibliotekar-kavaler-zolotoii-zirki>* в ЕК не має відповідного посилання на повний текст (станом на 22.05.2019 р.). Цей бібліографічний запис бажано також включити до БД „Бібліотека”, адже, це важливе видання з історії Вінницької ОУНБ.

В ЕК **Волинської ОУНБ імені Олени Пчілки** теж немає посилань на повні тексти краєзнавчих видань, у тому числі, власних. Наприклад, у БД „Краєзнавство” є бібліографічний запис на методично-бібліографічні матеріали *„Європейський з'їзд монархів 1429 року в Луцьку – крізь призму століть (з нагоди відзначення в області 590-річчя з'їзду Європейських монархів у місті Луцьку) : метод.-бібліограф. матеріали / Волинська обл. універс. наук. б-ка ім. Олени*

Пчілки ; ред. Л. А. Стасюк ; упоряд.: О. О. Кушнерик, Н. Д. Хомяк. – Луцьк, 2019”, однак, станом на 23.05.2019 р. зі змістом цього видання ознайомитися не було можливості, хоча на сайті є розділ „Видання бібліотеки”. Тобто, актуальне видання історико-краєзнавчого змісту не має відповідної промоції, хоча бібліотечною інформаційно-пошуковою системою така можливість передбачена.

Як зазначено на сайті **Житомирської ОУНБ ім. О. Ольжича**, її електронний депозитарій „LIVO” складається з чотирьох частин: повнотекстової бази друкованих творів авторів Житомирської області та книг про Житомирщину, колекції оцифрованих періодичних краєзнавчих видань, колекції оцифрованих цінних та рідкісних видань та бази аналітико-методичних і бібліографічних видань бібліотеки. Важливо, що відбір документів для розміщення в ЕД „LIVO” здійснюється за принципом актуальності, наукової новизни, історизму, краєзнавчого аспекту²⁹. На 27.05.19 цей ресурс налічував 270 назв (переважно – краєзнавчих документів та видань місцевого друку). Доступ до повних текстів здійснюється тільки через тематичні рубрики е-колекцій. Позитивно, що на сторінці ЕБ є посилання на „Зведений каталог оцифрованих видань” НБУ імені Ярослава Мудрого, у якому можна легко здійснити пошук необхідної інформації.

Правила користування пошуковою системою ЕК **Запорізької ОУНБ** детально пояснюють способи розшуку необхідної інформації у каталозі, пропонується також оперативна допомога користувачеві.

Більшість бібліотек-респондентів, яка зазначила про наявність у загальному електронному каталозі спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство”, насправді не надає своїм користувачам відповідний сервіс. У дійсності користувач

²⁹ Електронна бібліотека LIVO / Житомирська ОУНБ ім. О. Ольжича [вебсайт]. – Режим доступу : <http://libo.lib.zt.ua/jspui/>

може провести пошук по „ключових словах” (наприклад, „краєзн” або ввести географічну назву населеного пункту тощо.

Миколаївська ОУНБ та ОУНБ м. Кропивницький ведуть окремі БД „Краєзнавство”, однак не надають віртуальному користувачеві можливість пошуку за географічною ознакою. Спеціальний пошук за географічною рубрикою має Івано-Франківська ОУНБ, однак, лише в одній БД – „Пам’ятки історії та культури Івано-Франківської області”.

Фахівці *Одеської ОУНБ ім. М. Грушевського*, за анкетними даними, з 2006 року наповнюють Зведений краєзнавчий каталог і кілька краєзнавчих БД, однак, віддалений користувач не має доступу до цих ресурсів з Головної сторінки сайту. Більшість інформації розміщено у розділах блогу „Одеський краєзнавець”.

Полтавська, Сумська, Черкаська та Хмельницька ОУНБ, Харківська ДНБ ім. В. Г. Короленка мають окремі краєзнавчі БД та надають можливість вибору по тематичному навігатору „Краєзнавство” в загальному електронному каталозі. Зокрема, зведений електронний краєзнавчий каталог Хмельницької ОУНБ вміщує бібліографічні описи книг, статей із збірників, періодичних видань, інших документів краєзнавчого змісту незалежно від місця їхнього видання, кожна бібліотека-учасниця корпорації надсилає бібліографічні описи статей з місцевих періодичних видань, які виходять у районі, місті, і після редагування записи імпортуються в краєзнавчу БД³⁰.

³⁰ *Маковська В. В. Корпоративна діяльність публічних бібліотек - основа формування інформаційного суспільства / В. В. Маковська // Публічні бібліотеки Хмельниччини в умовах реформування місцевого самоврядування: практика, досвід, перспективи : матеріали обласної науково-практичної конференції 25 вересня 2018 року. / Хмельниц. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Островського. - Хмельницький : ПП Стрихар А.М., 2018. - С. 53.*

Безперечно, достатня кількість баз даних краєзнавчої спрямованості полегшує тематичний пошук для користувачів. Разом з цим, створювати краєзнавчі бази даних варто з урахуванням попиту на ці продукти, адже, не завжди зусилля працівників та витрати робочого часу є виправданими з точки зору реальних потреб користувачів.

2.2.2. Краєзнавча цифрова колекція (Е-бібліотека) в загальній структурі бібліотечно-інформаційних ресурсів

У сучасному інформаційному суспільстві зростає попит на електронні бібліотеки: молодь та користувачі середнього віку часто надають перевагу саме електронним книгам, тож, сьогодні книгозбірні на своїх сайтах забезпечують доступ до оцифрованих документів з бібліотечних фондів, репрезентуючи їх у Е-бібліотеках/Е-колекціях. Це дозволяє не лише підвищити якість бібліотечних послуг, популяризувати книжкові зібрання бібліотеки, а й забезпечити збереження місцевих та рідкісних краєзнавчих видань, які вже фізично зношені, але мають цінність для дослідників. Тому систематичний аналіз висвітлення краєзнавчих електронних колекцій, їхньої частки в існуючих електронних бібліотеках на сайтах ОУНБ є важливим для вироблення стратегії подальшого розвитку бібліотечного сервісу на регіональному рівні.

Як відомо, **електронна бібліотека** – це інформаційна система, яка складається з упорядкованого фонду електронних ресурсів, каталогу на цей фонд та комплексу апаратно-програмних засобів, що підтримують стабільне функціонування пошукової системи і дають можливість оперативного поповнення, реєстрації, довготривалого зберігання фонду електронної бібліотеки та розподіленого доступу до нього через мережу інтернет.

Обов'язковими ознаками електронної колекції є: цілісність зібрання; існування у машиночитаному вигляді документів/даних; взаємозв'язок за певними властивостями; повнота відображення предмета колекції за тривалий період його розвитку та єдині принципи відбору документів до неї; застосування загального інтерфейсу до колекції;

багатоаспектний автоматизований пошук її елементів. До колекції можуть бути включені різнорідні документи – текстові, графічні, аудіо та відео матеріали³¹.

Сьогодні електронні бібліотеки, незалежно від їхньої назви („Електронні колекції”, „Оцифровані видання”, „Книги онлайн”, „Цифрові колекції” та ін.) розміщують на своїх сайтах 19 ОУНБ України, що становить 82% від їхньої загальної кількості. Дослідниця Л. Трачук у 2015 році зазначила, що такі ресурси, як Е-бібліотеки, мали лише 54% ОУНБ України та зауважила, що більшість виявлених зібрань має краєзнавчий характер і містить літературу про край, видану в регіоні, та твори місцевих авторів³². Нині майже усі регіональні книгозбірні, які надіслали відповіді на анкети, мають у своїх Е-бібліотеках/Е-колекціях повнотекстові краєзнавчі документи (2 бібліотеки – Львівська і Черкаська ОУНБ – зазначили, що не мають таких ресурсів). У результаті аналізу також з’ясовано, що половина з опитаних регіональних бібліотек надають доступ до краєзнавчих е-документів, що не мають друкованого аналогу у фонді бібліотеки. Їхня кількість сягає від одиниць до кількох сот видань (див. Таблицю 3).

Слід також зазначити, що в країні ще не вирішені питання правового, методичного, фінансового та організаційного забезпечення створення Е-бібліотек/Е-колекцій в бібліотечних установах, тож, кожний бібліотечний заклад розв’язує його залежно від своїх технічних, фінансових можливостей, кваліфікаційних здібностей персоналу та інших факторів. У Таблиці 3 згруповано анкетні дані, що надійшли від бібліотек-респондентів.

³¹ Українська бібліотечна енциклопедія [Електронний ресурс] // Національна бібліотека ім. Ярослава Мудрого: : вебсайт. – Режим доступу:
<http://ube.nlu.org.ua/article/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B0%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0>

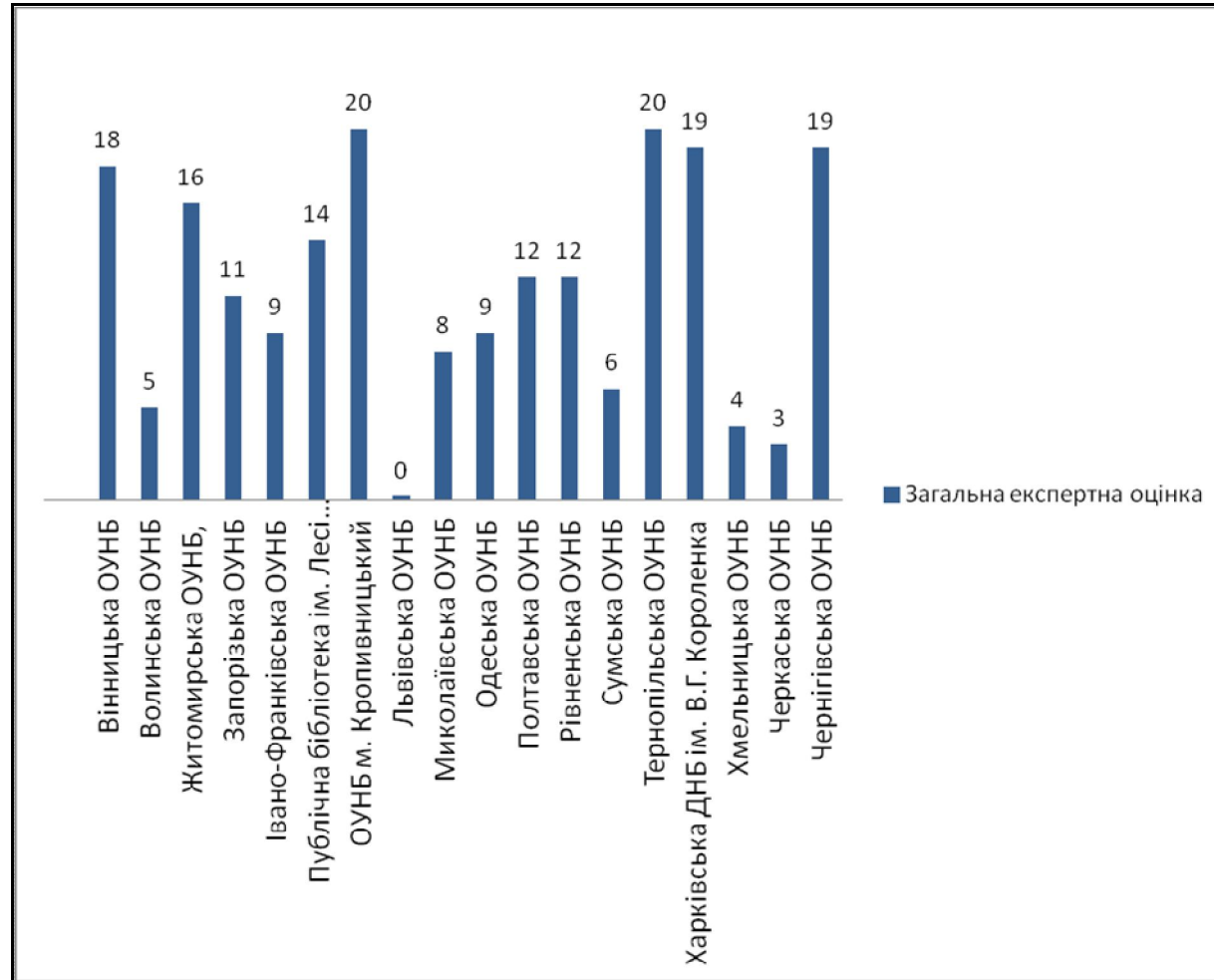
³² Трачук Л. Електронні бібліотеки та колекції документів на сайтах обласних універсальних наукових бібліотек України / Л. Трачук // Вісник Книжкової палати. - 2015 - № 7. – С. 35.

Експертною групою даного дослідження здійснено вивчення фактичної доступності на сайтах цих бібліотек до повнотекстових електронних краєзнавчих документів у Е-бібліотеках/Е-колекціях книгозбірень з точки зору користувача, який здійснює пошук повнотекстових е-документів краєзнавчої тематики, за такими критеріями:

- а) зручність навігації на сайті до сторінки Е-бібліотеки;
- б) наявність різних пошукових можливостей в Е-бібліотеці;
- в) доступ до повнотекстових е-документів через ЕК;
- г) наявність посилань на Е-бібліотеки/Е-колекції інших інформаційних установ.

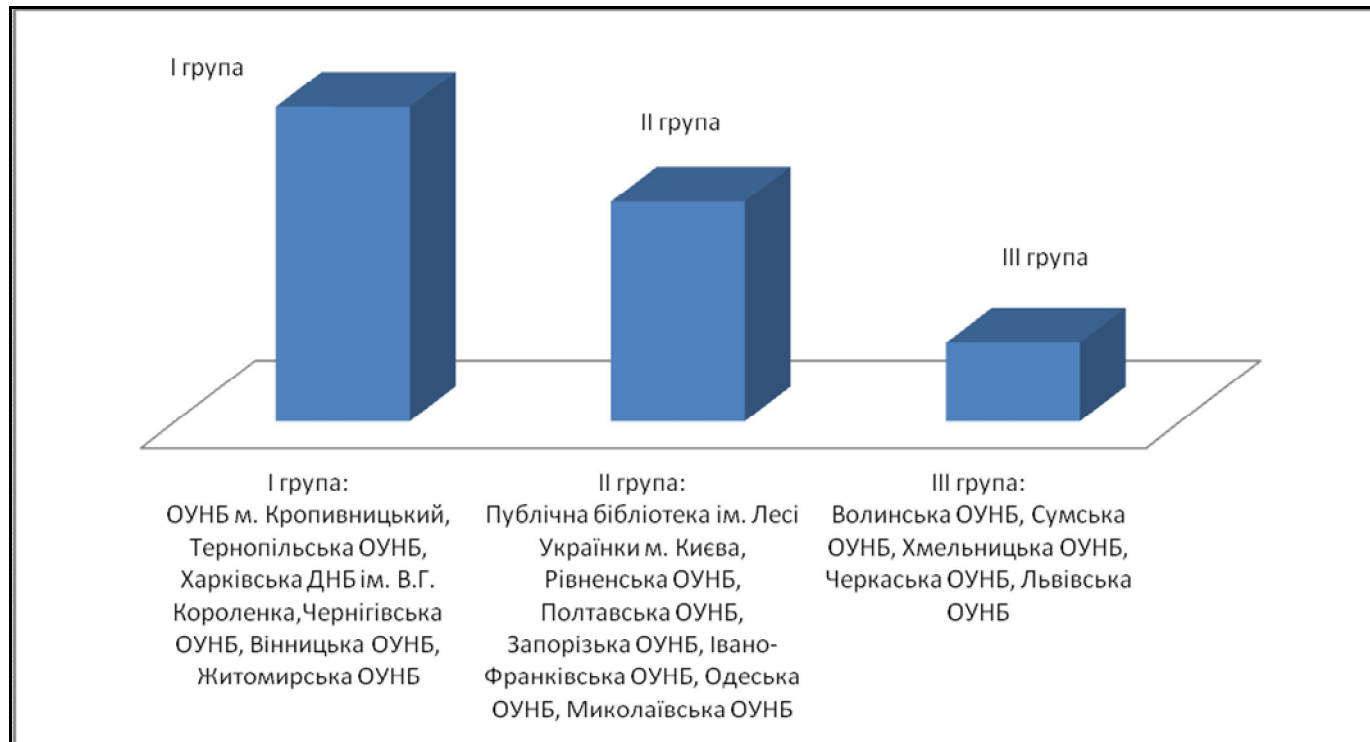
В процесі аналізу сайтів бібліотек – баз дослідження виявлено, що Е-бібліотеки ОУНБ України включають такі види повнотекстових електронних краєзнавчих документів: краєзнавчі видання з рідкісних фондів бібліотек, краєзнавча література і видання місцевих авторів, видання бібліотеки краєзнавчого спрямування. У дослідженні також планувалося виявити частку краєзнавчих документів у загальній структурі електронних бібліотек, однак, з'ясувалося, що виокремити цей показник у більшості випадків неможливо у зв'язку з розпорошеністю цих документів по різних тематичних розділах Е-колекцій та обмеженими технічними можливостями.

У Таблиці 3.1 та мал. 7 узагальнені фактичні результати аналізу Е-бібліотек на сайтах бібліотек-респондентів експертною групою.

Мал. 7

За підсумками порівняльного аналізу отриманих від бібліотек-респондентів анкетних даних з суб'єктивними враженнями експертів щодо відвідування сайтів цих бібліотек в режимі віддаленого користувача, книгозбірні віднесено до 3-х груп (Мал. 8).

Мал. 8

Перша група – бібліотеки, що набрали найбільшу кількість балів за вказаними критеріями (шкала оцінювання – від 1 до 5 балів за кожним з критеріїв) – від 16 до 20 балів. Оптимальними в аспекті надання віддаленого доступу до повних текстів краєзнавчих документів визначено **ОУНБ м. Кропивницький; Вінницьку, Житомирську, Тернопільську та Чернігівську ОУНБ; Харківську ДНБ ім. В.Г. Короленка.** На сайтах цих бібліотек є окремо виділена закладка/розділ

„Е-бібліотека” із зручною навігацією та, переважно, з ефективними пошуковими можливостями (наявність пошукового поля/вікна тощо).

Наприклад, на сайті **Вінницької ОУНБ ім. К.А. Тімірязєва** виокремлено розділ „Електронна бібліотека”, пошук у каталозі до неї здійснюється за алфавітом. У підрозділах „Мета”, „Складові та доступ” і „Каталог” деталізовано надаються необхідні відомості про цю колекцію електронних документів. Однак, як вже зазначалося раніше у підрозділі 2.2.1, не до всіх документів з Е-бібліотеки є посилання в Електронному каталозі.

Житомирська ОУНБ ім. Олега Ольжича належним чином висвітлює інформацію про Е-бібліотеку: принципи та засади її створення. На сторінці Е-бібліотеки надається кілька можливостей пошуку (тематичний пошук, алфавітний, пошукове поле та ін.). Важливо, що користувач має змогу працювати з різними частинами електронного документа, наприклад, можна відкрити окремо зміст видання чи титульну сторінку.

На сайті **ОУНБ ім. В. І. Чижевського м. Кропивницький** у розділі „Цифрова бібліотека” можна здійснити пошук документів за алфавітом колективних та індивідуальних авторів, працює пошукове вікно з можливістю знайти інформацію за ключовим словом. У верхньому лівому куті – посилання „дивись також”: „Електронний музей книги”, „Бібліографія”, „Краєзнавство”. Зручний доступ до ЕК та швидке завантаження краєзнавчих документів у різних форматах. За експертними оцінками ця бібліотека отримала найбільшу кількість балів в аспекті організації доступу до повних текстів краєзнавчих документів.

За результатами експертної оцінки **Тернопільська ОУНБ** має найкращу навігацію та зручний доступ до повних текстів видань краєзнавчої Е-бібліотеки: на сайті чітко виокремлено розділ „Е-бібліотека”, пошук краєзнавчих документів можна здійснити в ЕК через перехід до БД „Електронна бібліотека краєзнавчих видань” – за ключовими

словами, автором, роком видання. Посилання на е-ресурси також виокремлено в розділі „Регіональний інформаційний портал Тернопільщина”.

Електронна бібліотека **Харківської ДНБ ім. В.Г. Короленка** об’єднує краєзнавчі видання Бібліотеки, оцифровані видання та публікації про край з фонду Бібліотеки, частково оцифровані дослідження і спогади краєзнавців з архіву клубу „Краєзнавець”, а також статті сучасних дослідників місцевої історії, що публікуються за згодою авторів. Користувач може легко знайти необхідні видання за посиланнями, які згруповані за алфавітом. Краєзнавча електронна бібліотека цієї книгозбірні чи найбільша за обсягом, чітко структурована і надзвичайно потужна за змістом. Пошукове вікно є, але не працює, і це вплинуло на експертну оцінку. Є зовнішні посилання – на ресурс „Краєзнавство Харківщини в інтернеті”, „Бібліотекарям” тощо.

На сайті **Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка** навігація до „Е- бібліотеки”, на думку експертів, досить зручна: на головній сторінці сайту розміщена вкладка „Електронна бібліотека”, яка містить підрозділ „Положення про Електронну бібліотеку”, де розкриваються основні засади формування, зберігання та умови використання „Е-бібліотеки”. Сама Е-бібліотека поділена на колекції – „Іменні колекції, Тематичні колекції, Книжкова пам’ять України. Чернігівщина” та ін.; є можливість знайти необхідну інформацію у „зоні пошуку” – за автором, ключовими словами, роком видання. Важливо, що існують посилання на повні тексти документів з ЕК. Доступним є перехід на головні сторінки інших бібліотечних установ України та на „Бібліотеки української літератури за кордоном”, однак, посилань на Е-бібліотеки/Е-колекції інформаційних установ немає.

Друга група – бібліотеки, які на даному етапі дослідження отримали від 8 до 14 балів, тобто, мають певні недоліки у наданні користувачам пошукових можливостей на своїх сайтах (не завжди зручний пошуковий механізм у розділах Е-

бібліотеки, наприклад, немає „пошукового поля” або ускладнена навігація до сторінки Е-бібліотеки, немає посилань на повні тексти в ЕК). Це **Запорізька, Івано-Франківська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська ОУНБ; Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва.**

На сайті **Запорізької ОУНБ** організовано відповідну навігацію: пошук здійснюється поступово, через тематичні рубрики й підрубрики. Електронна бібліотека, згідно з анкетними даними, містить також краєзнавчі е-документи, що не мають друкованого аналога у фонді бібліотеки. До Е-бібліотеки можна зайти через „Меню” – „Ресурси”. Краєзнавчі документи розміщені у різних тематичних розділах ЕБ (Історія; Культура. Наука. Освіта. Мистецтво; Релігія та ін.). Поряд з цим у „Ресурсах” виділена також окрема Е-колекція „Про Запорізький край”. Однак, користувач має здійснити доволі довгий шлях пошуку краєзнавчої інформації (правило 3-х кліків не працює), крім того, в електронному каталозі не всі бібліографічні записи, що мають електронні версії документів у ЕБ, мають відповідні посилання. Наприклад, бібліографічний запис в ЕК на книгу „*Кушніренко І. К. Церкви Гуляйпільщини : [Сторінки історії] / І. К. Кушніренко, В.І. Жилінський. – Запоріжжя : Дніпровський металург, 2007. – 148 с. – (іл.)*” не має посилання на pdf-файл, розміщений в ЕБ, як і всі інші твори цього краєзнавця.

У **Миколаївській ОУНБ** „Е-бібліотека місцевих видань” знаходиться у закладці „Ресурси”. Документи можна завантажувати у 2-х форматах. Пошук здійснюється у переліку колекцій, однак, треба переглядати їх усі, щоб знайти необхідний документ (пошукового поля немає). У рубриці „Краєзнавчі видання” надається доступ до електронних версій видань Бібліотеки. В ЕК посилання на ці видання відсутні. Є посилання на краєзнавчий ресурс „Прибужжя”.

На сайті **Одеської ОУНБ ім. М. Грушевського** розділ „Ресурси” містить підрозділ „Е-бібліотека”, де в рубриці „Цифрова бібліотека” є підрубрики „Історія Одещини”, „Історія бібліотеки” з невеликим переліком оцифрованих

краєзнавчих видань. Працює пошукове вікно. Більшість повнотекстової інформації та посилання на сайти розміщено у блозі „Одеський краєзнавець”.

У **Полтавській ОУНБ ім. І. П. Котляревського** на сайті немає розділу Е-бібліотеки/Е-колекцій, однак, є швидкий доступ до ЕК, де можна знайти посилання на повнотекстові версії місцевих видань. У розділі „Видання” – тексти видань бібліотеки, однак, в ЕК відсутні посилання на них. Наприклад, повнотекстове видання *„Полтавське коріння: до 100-річчя заснування Національної академії наук України: біобібліографічний довідник / Департамент культури і туризму Полтавської обласної державної адміністрації, ПОУНБ ім. І. П. Котляревського ; уклад. Г. А. Дідусенко ; ред. К. М. Щира ; відп. за вип. Л. М. Власенко. – Полтава : ПОУНБ, 2018. - 46 с.”* можна переглянути, лише, відкривши закладку „Видання бібліотеки”, а потім – „Видання відділу краєзнавства”, але через Е-каталог немає до нього доступу, ця назва в каталозі відсутня взагалі (на 14.06.2019 р.).

Найкращою у цій групі визнана Е-бібліотека **Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м. Києва**, яка містить краєзнавчу колекцію „Рідкісні та раритетні видання про м. Київ” (понад 40 документів). Краєзнавча тематика широко представлена також у рубриках розділів „Видання бібліотеки”, „Галузева література” та ін. Однак, пошук у каталозі до колекції здійснюється лише шляхом суцільного перегляду за абеткою. Також описи краєзнавчих видань у загальному ЕК не мають посилань на свої цифрові копії, що, певною мірою, знижує якість інформаційного сервісу для віддаленого користувача. Бібліотека реалізує проєкт „Цифрова бібліотека „Київ”, спільно з іншими організаціями та установами. Ця цифрова бібліотека представлена на окремій сторінці, де в рубриках: „про проєкт”, „елементи”, „цифрові колекції”, „цифрові бібліотеки”, „цікаві факти про „Київ” тощо розміщена уся необхідна користувачеві інформація. Разом з тим, такий потужний і цікавий проєкт на сайті Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м. Києва майже непомітний, адже,

поряд з банером „Цифрова бібліотека „Київ” розміщено в одній кольоровій гамі багато інших банерів, що заважає швидкому та якісному доступу до неї.

На сайті **Рівненської ОУНБ** не виокремлено „Е-бібліотеку”, однак, у розділі „Цифрові колекції” представлено інформацію про творчий шлях місцевих діячів (художників). Кожна колекція має свою сторінку, на якій можна ознайомитися з творами видатних краян Рівненщини. Це сучасний, цікавий проєкт, своєрідна краєзнавча Е-колекція. Можна також завантажити видання бібліотеки (методичні, бібліографічні та ін), доступ до них здійснюється і через Е-каталог бібліотеки. Є посилання на сайт „Рівненщина туристична” та сторінку конкурсу „Обирайте кращу книгу Рівненщини”.

Третя група ОУНБ (**Волинська, Львівська, Сумська, Хмельницька, Черкаська**) на своїх сайтах не має окремо виділеної сторінки Е-бібліотеки/Е-колекції, як правило, виокремлено лише повнотекстові версії видань бібліотеки. Недосконала навігація, відсутність зв'язків з ЕК знижують якість дистанційних послуг, які має отримати користувач бібліотечного сайту. Наприклад, **Львівська ОУНБ** формує електронний каталог та має на сайті розділ „Електронні книги”, що містить кілька місцевих видань, однак, електронні ресурси цього сайту сьогодні ще дуже обмежені.

На сайті **Сумської ОУНБ** у розділах „Видання”, „Краєзнавство” теж є лише електронні версії видань бібліотеки. Посилання у рубриці „Сумщина в інтернеті” не всі відкриваються; рубрика „Фахівцю” містить посилання на сайти бібліотек (національні, державні, наукові установи, обласні бібліотеки, публічні та ін.). Однак, в ЕК посилань на електронні версії краєзнавчих видань немає, тож, на даному етапі дослідження ця бібліотека отримала доволі низьку експертну оцінку.

2.2.3. Популяризаторська діяльність з краєзнавства, координаційні зв'язки

За підсумками аналізу анкетних даних бібліотек-респондентів визначено, що усі бібліотеки активно співпрацюють з різними громадськими організаціями, мають спільну видавничу діяльність. Сьогодні найпопулярнішим видом співпраці, як і у 2008 році, залишається партнерство бібліотек із закладами культури – музеями, будинками культури, будинками творчості, театрами, школами, мистецькими навчальними закладами усіх рівнів акредитації, а також партнерство з політичними партіями, громадськими організаціями, краєзнавчими спілками, національними товариствами тощо. Мета такого партнерства – проведення різноманітних спільних заходів, випуск спільних інформаційних продуктів, популяризація краєзнавчих, культурних та мистецьких надбань регіону тощо.

Під час вивчення корпоративної діяльності ОУНБ (Таблиця 4) з'ясовано, що головним напрямом у співпраці бібліотек є робота по створенню регіональних корпоративних каталогів та регіональних ресурсів спільно з бібліотеками області (Запорізька, Вінницька, Сумська, Тернопільська ОУНБ, Харківська ДНБ ім. В. Г. Короленка, Хмельницька ОУНБ). Яскравим регіональним проєктом бібліотек, що триває понад 10 років, є проєкт „Історична Волинь” (нині відсутній доступ з технічних причин), у якому задіяні Волинська, Житомирська, Тернопільська, Хмельницька ОУНБ та НІБУ. Завідувач відділу краєзнавства Хмельницької ОУНБ В. М. Борейко серед переваг корпоративної співпраці назвала усунення дублювання при опрацюванні потоку літератури за рахунок копіювання бібліографічних і авторитетних записів із зовнішніх джерел, забезпечення рівного доступу учасників об'єднання до краєзнавчих ресурсів, підвищення кваліфікації бібліотечних працівників та ін.³³

³³ Борейко В. М. Корпоративні краєзнавчі ресурси бібліотек області / В. М. Борейко // Публічні бібліотеки Хмельниччини в умовах реформування місцевого самоврядування: практика, досвід, перспективи : матеріали обласної науково-практичної конференції 25 вересня 2018 року. / Хмельниц. обл. універ. наук. б-ка . - Хмельницький : ПП Стрихар А.М., 2018. - С. 141--142.

Бібліотеки-респонденти беруть активну участь у різних проєктах УБА, співпрацюють з національними бібліотеками України, а також розробляють тематичні проєкти з дослідження рідного краю: „Видатні особистості”, „Фото проєкт” (ОУНБ ім. Д. І. Чижевського м. Кропивницький), видавничі проєкти (Чернігівська, Сумська ОУНБ). Сьогодні досить популярними є різного роду краєзнавчо-туристичні проєкти, типу „Прогулянки містом” (Волинська, Рівненська ОУНБ, Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва).

Зазначимо, що 3 бібліотеки засвідчили про участь у міжнародних краєзнавчих проєктах – Волинська, Запорізька, Рівненська ОУНБ.

Львівська, Одеська, Полтавська ОУНБ не вказали про свою участь у краєзнавчих проєктах, хоча в процесі попереднього дослідження нами такі проєкти вивчалися (див. 29-й випуск інформаційного бюлетеня „Краєзнавча робота в бібліотеках України”, с. 106, 108-110). Черкаська ОУНБ не має краєзнавчих проєктів.

Популяризація краєзнавчих документів є одним з ключових напрямів роботи краєзнавчих структурних підрозділів регіональних бібліотек. Книгозбірні використовують як традиційні бібліотечні методи – організацію краєзнавчих клубів, книжкових краєзнавчих виставок, читацьких конференцій тощо, так і новітні соціально-інформаційні методи, що привертають увагу молодого покоління, наприклад, використання соціальних мереж, створення власних краєзнавчих блогів та окремих інтернет сторінок, віртуальних виставок та ін.

Більшість краєзнавчих відділів бібліотек-респондентів мають свої краєзнавчі клуби та застосовують сучасні популяризаторські методи в краєзнавчій роботі: створюють сторінки краєзнавчих відділів у Фейсбуці, ведуть блоги та сторінку відділу на бібліотечному сайті (Вінницька, Волинська ОУНБ, ОУНБ м. Кропивницький, Полтавська,

Рівненська, Одеська ОУНБ, Харківська ДНБ ім. В. Г. Короленка, Хмельницька та Чернігівська ОУНБ (див. Таблицю 4). Частина з бібліотек-респондентів – Житомирська, Запорізька, Івано-Франківська, Сумська, Тернопільська, Миколаївська ОУНБ – вказала лише один із зазначених в анкеті методів популяризації краєзнавства (організація краєзнавчого клубу, або вебсторінка, або ведення блогу), хоча звернення на сайти та аналіз звітних документів деяких з перелічених бібліотек свідчить про ширший перелік форм і методів, які використовують ці бібліотеки.

Загалом, аналіз популяризаторської діяльності з краєзнавства та внутрішніх і зовнішніх координаційних зв'язків регіональних бібліотек встановив позитивні тенденції у даному напрямі: активну соціокультурну діяльність ОУНБ та тісну співпрацю з місцевими краєзнавчими осередками.

2.2.4. Проблеми в краєзнавчій бібліотечній діяльності, що потребують першочергового вирішення

Пропозиції працівників краєзнавчих відділів баз-бібліотек щодо проблем, які, на думку працівників ОУНБ, потребують першочергового вирішення можна розділити за трьома напрямками:

1. *Державного значення* – прийняття Нового/Оновленого положення „Про краєзнавчу діяльність бібліотек” та виконання Закону України „Про обов’язковий примірник документів” (пропонують Волинська, Полтавська, Миколаївська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська обласні універсальні наукові бібліотеки; Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка, Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва).
2. *Внутрішньогалузеві* – це питання, що потребують вирішення на всеукраїнських форумах бібліотекарів-краєзнавців ОУНБ та національних бібліотек, наприклад, створення єдиного корпоративного краєзнавчого

електронного ресурсу бібліотек та архівів під кураторством Національної історичної бібліотеки України, що запропоновано Рівненською ОУНБ; створення всеукраїнської школи бібліотечного краєзнавця (пропозиція Полтавської ОУНБ); запровадження об'єднуючого бібліотечного краєзнавчого видання, на сторінках якого бібліотеки можуть обговорити актуальні проблеми, поділитися досвідом, започаткувати спільні проекти та обмінюватися інформацією про наявні ресурси (за даними анкети ОУНБ м. Кропивницький) тощо.

3. *Внутрішньоорганізаційні* – покращення матеріально-технічної бази краєзнавчих відділів, недостатність фінансування (за анкетами Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки, Сумської ОУНБ, Харківської ДНБ ім. В. Г. Короленка, Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка).

3. Висновки та рекомендації

Загалом, аналіз показав, що результати оцінювання різних аспектів сучасної організації КБД регіональних бібліотек України залежать не лише від відповідей бібліотек-респондентів на питання анкети та наведених ними кількісних даних, а й від інших об'єктивних факторів, які визначалися експертною групою у процесі поточного моніторингу вебсайтів книгозбірень та вивчення джерельної бази дослідження. Все це, а також порівняння з результатами минулих досліджень (Таблиця 5) та SWOT-аналіз (Таблиця 6) дозволили обґрунтувати ряд узагальнень:

1. Краєзнавча діяльність залишається пріоритетним бібліотечним напрямом, організовується досвідченими фахівцями окремих структурних підрозділів (відділів краєзнавства) і є важливою складовою інформаційно-бібліографічної та соціокультурної роботи регіональних бібліотек України. Тематика публікацій науковців і практиків

бібліотечної справи в останні роки охоплює широкий спектр актуальних організаційно-методичних питань бібліотечного краєзнавства.

2. Основний регламентуючий документ – Положення „Про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України (1996 р.)” – залишається не оновленим, потребує нової редакції. Не завжди виконується Закон України „Про обов’язковий примірник документів”, що є проблемою для якісного формування краєзнавчого фонду, зокрема, масиву документів місцевого друку. Суттєвий вплив на якість реалізації основних завдань КБД має стратегія місцевої влади у розвитку культури регіону.

3. Кадрове забезпечення КБД в Україні нині знаходиться на достатньому рівні: порівняння з результатами попередніх досліджень показало позитивні тенденції – переважна більшість бібліотекарів-краєзнавців регіональних книгозбірень має не лише відповідну освіту, а й значний досвід практичної роботи. Разом з цим, у краєзнавчих підрозділах деяких ОУНБ мало молодих працівників і наявність такої диспропорції у кадровому складі вимагає посилення уваги до залучення молоді у КБД, адже, певна невідповідність у віковому сегменті кадрового ресурсу може заважати збереженню наступності бібліотечних поколінь та гальмувати інноваційний розвиток КБД.

4. Переважна більшість працівників краєзнавчих підрозділів постійно підвищує кваліфікацію на курсах, семінарах та бере участь у фахових форумах. Аналіз професійної активності, що проявлялася в участі в науково-практичних конференціях та публікаційних доробках бібліотекарів-краєзнавців ОУНБ, засвідчив позитивну динаміку, особливо в 2016-2018 рр.

5. Регіональні книгозбірні послідовно розвивають електронні бібліотечні ресурси краєзнавчої тематики: ведуть краєзнавчі електронні каталоги та бази даних, створюють Е-бібліотеки та Е-колекції, що включають такі види

повнотекстових електронних краєзнавчих документів: краєзнавчі видання з рідкісних фондів бібліотек, краєзнавча література і видання місцевих авторів, видання бібліотеки краєзнавчого спрямування. Спостерігається певне дублювання інформації у різних БД бібліотеки. Як правило, можливість виявити частку краєзнавчих документів у загальній структурі електронних бібліотек обмежена: виокремити цей показник у більшості випадків немає змоги у зв'язку з розпорошеністю таких документів по різних тематичних розділах Е-колекцій та недостатніми технічними умовами.

6. Оптимальними в аспекті надання доступу до повнотекстових документів визначено сайти бібліотек-респондентів: **Вінницької, Житомирської, Тернопільської та Чернігівської ОУНБ; Харківської ДНБ ім. В.Г. Короленка, ОУНБ м. Кропивницький.** На сайтах зазначених бібліотек є окремо виділена закладка/розділ „Е-бібліотека” із зручною навігацією та з ефективними пошуковими можливостями, бібліографічні записи в електронних каталогах мають відповідні посилання на повнотекстові версії краєзнавчих видань в Електронній бібліотеці, є також посилання на зовнішні ресурси.

7. Облік звернень користувачів до краєзнавчих документів дозволяє отримати не лише статистичні показники, а й з'ясувати, які документи користуються попитом та на основі цих даних створювати нові ресурси. Згідно з відповідями на питання анкети, облік звернень до друкованих краєзнавчих документів ведеться майже в усіх опитаних бібліотеках, крім Харківської ДНБ і Сумської ОУНБ (див. Таблиця 3). Однак, що стосується звернень до краєзнавчих електронних документів, то їхній облік здійснює лише половина з досліджених бібліотек.

8. Усі бібліотеки-респонденти активно співпрацюють з різними громадськими організаціями, ведуть спільну видавничу діяльність. Важливим напрямом у співпраці регіональних книгозбірень є створення регіональних

корпоративних каталогів спільно з бібліотеками області. Сьогодні найпопулярнішим видом співпраці, як і у 2008 році, залишається партнерство бібліотек із закладами культури – музеями, будинками культури, будинками творчості, театрами, школами, мистецькими навчальними закладами усіх рівнів акредитації, а також з громадськими організаціями, краєзнавчими спілками, національними товариствами тощо. Мета такого партнерства – проведення різноманітних спільних заходів, випуск спільних інформаційних продуктів, популяризація краєзнавчих, культурних та мистецьких надбань регіону тощо.

9. Регіональні бібліотеки беруть участь у різних проєктах, співпрацюють з національними бібліотеками України, а також розробляють тематичні проєкти з дослідження рідного краю, типу: „ Видатні особистості ”, „Фото проєкт” (ОУНБ ім. Д. І. Чижевського м. Кропивницький), видавничі проєкти (Чернігівська, Сумська ОУНБ).

10. Зберігаються позитивні тенденції в популяризації краєзнавства: у більшості краєзнавчих відділів бібліотек-респондентів працюють краєзнавчі клуби та застосовуються сучасні інноваційні методи роботи в патріотичному вихованні місцевого населення (сторінки краєзнавчих відділів у Фейсбучі, бібліотекарі-краєзнавці ведуть блоги).

Разом з цим, встановлено, що не всі регіональні книгозбірні виокремлюють електронні колекції краєзнавчих документів, на бібліотечних сайтах не завжди працює вікно „пошук” та бібліографічні записи в краєзнавчих електронних каталогах мають відповідні посилання на повнотекстові версії видань. Питання правового, фінансового, методичного та організаційного забезпечення створення Е-бібліотек/Е-колекцій в бібліотечних установах залишаються невирішеними: кожна регіональна книгозбірня розв’язує їх залежно від своїх технічних і фінансових можливостей, кваліфікаційних здібностей персоналу та інших факторів.

Зважаючи на зростаючу затребуваність електронних сервісів та враховуючи критерії, які нині пропонують бібліотекознавці для загального оцінювання якості віддаленого доступу до повнотекстових електронних документів, з метою оптимізації електронного сервісу на бібліотечному сайті регіональним книгозбірням бажано враховувати наступне:

- в процесі організації краєзнавчого контенту на бібліотечному сайті необхідно застосовувати усі сучасні можливості для надання якісних послуг користувачам по висвітленню бібліографічної, фактографічної, реферативної і повнотекстової інформації краєзнавчої тематики та комбінувати різні способи доступу до краєзнавчих документів – через електронний каталог і/або краєзнавчі бази даних, Е-бібліотеку/Е-колекції, віртуальні виставки тощо;
- доступ на розділ, сторінку „Е-бібліотека/Е-колекції” має бути зручний. Слід пам’ятати про правило „3-х кліків” - неофіційне правило навігації на сайті у вебдизайні: користувач повинен мати можливість знайти будь-яку інформацію не більше ніж за 3 „кліка”;
- на сторінці „Е-бібліотеки/Е-колекції” має бути зазначена мета та принципи її створення, учасники, правила користування та алгоритм пошуку за краєзнавчою тематикою.

Важливо регулярно поповнювати краєзнавчі Е-бібліотеки та Е-колекції, використовувати посилання на зовнішні ресурси та, по можливості, використовувати різні формати завантаження е-документів. Бібліотечним працівникам також варто брати до уваги останні наукові розробки з питань об’єднання інформаційних ресурсів установ соціальної пам’яті (бібліотек, архівів, музеїв), які надають моделі формування консолідованого інформаційного ресурсу територіальної

громади³⁴, створення інтегрованої електронної бібліотеки³⁵, організації тематичного доступу до електронних бібліотечних колекцій³⁶, визначення основних критеріїв, якими мають керуватися співробітники бібліотек під час оцінювання книжкових видань для відбору на оцифрування³⁷.

Щодо вирішення проблеми доставляння обов'язкового примірника документів, то варто нагадувати місцевим видавцям, що недоставляння або порушення строку доставляння обов'язкового безоплатного примірника документів тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб, фізичних осіб-підприємців від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ст. 1867 Кодексу України про адміністративні правопорушення). На сайті Книжкової палати України у поточному році опубліковано інформацію про вже затверджену у Міністерстві юстиції України 12 лютого 2019 року за № 156/33127, „Інструкцію з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення”, яка визначає порядок виконання норм Закону України від 12.01.2012 № 4319-VI „Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо доставляння обов'язкового безоплатного примірника документів”³⁸.

³⁴ Липак Г. І. *Формування консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів та музеїв територіальних громад : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. - Київ, 2018. – 22 с.*

³⁵ Гарагуля С.С. *Електронна бібліотека як інтегратор джерел наукової інформації : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. - Київ, 2018. - 19 с.*

³⁶ Перенесієнко І. П. *Організація тематичного доступу до електронних бібліотечних колекцій : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. - Київ, 2018. -19 с.*

³⁷ Шевченко, М. О. *Критерії відбору документів для оцифрування історико-культурної спадщини України / М. О. Шевченко // Вісн. Харк. держ. акад. культури: зб. наук. праць. - Харків, 2019. - Вип. 54. - С. 73-81.*

³⁸ *До відома видавців! // Книжкова палата України : вебсайт. – Режим доступу : <http://www.ukrbook.net/> (станом на 18.09.2019)*

ДОДАТКИ

Таблиця 1.

Кадровий склад краєзнавчих підрозділів ОУНБ України

Бібліотека	Організаційна структура (кількість працівників)			Вік працівників				Стаж роботи				Освіта працівників			Підвищення кваліфікації (за останні 10 років)	Професійна активність працівників	
	Відділ	Сектор	Окремі працівники	До 30 років	Понад 31 до 45 років	Від 46 до 60 років	Понад 60 років	До 3 років	3-10 років	Понад 10 років	Понад 20 років	Вища бібліотечна	Вища небібліотечна	Інше (нзакінчена освіта тощо)	Курси, стажування	Участь у конференціях/семінарах	Публікації у фахових виданнях (кількість)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Вінниц. ОУНБ	6	2			3	1	2		1	2	3	5	1		2016 -1 2017 -1 2018 -1 2019 -1	16	4
Волин. ОУНБ	5			3	1	1			3	1	1	5			2017 - 3 2018 - 8	13 (див. анкету)	7
Житом. ОУНБ	4,5				3	1	1	2		2	1	2	2	1	-	щорічна участь у місцевих заходах з підвищ. кваліф.	2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Запоріз. ОУНБ	4				1	2	1			1	3	2	1	1	-	8	
Івано- Франк. ОУНБ	5			1	3		1	1	1	2	1	2	2	1	2012 – 1 2014 – 2 2017 – 2 2018 - 2	6	-
Київ.ПБ	4				1	2	1			2	2	4			2010 2015 2016	1, 2017 р.	-
ОУНБ м. Кропивн ицький	4/5					4	1				5	3	2		2011, 2013 2014, 2016, 2017 (2) 2018 (2)	6	13
Львів. ОУНБ	5				1	3	1			1	4	3	2		2012 2013 2017 2018 - 2	1	-
Миколаї вська ОУНБ	5				4		1		1	3	1	5			2010 -2 2013 -2 2014 -2 2017 -1 2018 -1	18	8
Одеська ОУНБ	3					2	1	1		1	1	1	2		-	12	-
Полтав. ОУНБ	5				2	3				2	3	3	2		2014 – 1 2016 – 1 2018 – 2	11	20
Рівнен. ОУНБ	7				3	4		1	1	1	4	7			2013 -1 2014 -3 2016 -1 2019 – 2 (фахівці)	13	15

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Сумська ОУНБ	4,75					4	1			4	1	5			-	16	9
Терноп. ОУНБ	5					4	1				5	4	1		2008- 2018(6)	15	-
ХДНБ	12			1	3	7	1	-	1	4	7	7	4 ³⁹	1	2013, 2016, 2018	34 (див. анкету)	17
Хмельн. ОУНБ	6				5		1			3	3	2	2	2	2017 2018	24	29
Черкас. ОУНБ	4	-	-	1	1	1	1		2		2	3	1			2.	
Чернігів ОУНБ	5/6				1	2	3			1	5	3	3		2018	13	7
Разом	97	(2)		6	32	41	18	5	10	30	52	66	25	6			
%				6 %	33%	42 %	18 %	5 %	10 %	31%	53,6 %	68 %	25,8 %	6%			

³⁹ Вказані 4 працівники з вищою небібліотечною освітою мають середню бібліотечну освіту

Таблиця 2.

Електронний каталог та краєзнавчі бази даних

Бібліотека	Зведений краєзнавчий каталог (назва, рік започаткування)	Окрема краєзнавча база даних у загальному ЕК (вказати назву)	Краєзнавчі бази даних (вказати назви)
1	2	3	4
Вінницька ОУНБ	Зведений краєзнавчий каталог „Література про Вінницьку область” у 2003 р. 127185 БЗ	В ЕК є можливість спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство”.	БД „Бібліотека” – з 2005 р., 2527 записів (БЗ) БД „Голодомор” – з 2005 р., містить 1174 записи БД „Лядівський монастир” – з 2013 р., 250 записів БД „Козацтво” – з 2004 р., містить 575 записів БД „Вінниччина у роки Другої світової війни” – заснована у 2013 р., містить 1138 записів БД „Персоналії” – з 2005 р., містить 80 записів БД „Календар знаменних і пам’ятних дат” – заснована у 2005 р., містить 1632 записи БД „Василь Стус” – з 2008 р., містить 1782 записи „М. Коцюбинський і Вінниччина” з 2012 р., 1021 БЗ „М. Грушевський і Вінниччина” – з 2016 р., 376 БЗ „Т. Шевченко і Вінниччина” – з 2012 р., 1129 БЗ „Вінничани – учасники Революції Гідності та ООС (АТО)” з 2014 р., містить 203 записи БД „Усна історія” – заснована у 2018 р., 47 БЗ
Волинська ОУНБ	Зведений краєзнавчий каталог „Краєзнавство”, 2004 р. (Дані з відповіді на анкету 2019 р., проте, анкетні дані дослідження 2008 р. свідчать про відсутність у 2004 р. краєзнавчого ЕК у Волинській ОУНБ, на той час був лише картковий варіант) 18177 БЗ	Географічні рубрики в ЕК : Волинська область, Волинь	БД „Історична Волинь” з 2007 р. 10856 БЗ

1	2	3	4
Житомирська ОУНБ		ЕК з 2006 р., можливість спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство” (кількість записів з краєзнавства – 42194)	Електронна бібліотека LIBO (Електронний депозитарій LIBO)
Запорізька ОУНБ		ЕК з 2001 р., всього - 609,2 тис., можливість спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство”, (кількість записів з краєзнавства – 17107)	
Івано-Франк. ОУНБ	БД „Краєзнавство”, (назва) заснов. 2014 р. 12628 БЗ		БД „Івано-Франківщина: минуле і сьогодення”; БД „Гуцульщина”; БД „Пам’ятки історії і культури Івано-Франківщини”; БД „Іван Франко і Прикарпаття”; БД „Відомі діячі Прикарпаття”; „Майстри Прикарпаття”
ПБ ім. Лесі Українки м. Кисва		Загальний ЕК з можливістю спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство”, - „Київ” – 15500 БЗ	
ОУНБ м. Кропивницький	Зведений краєзнавчий каталог з 1999 р. 74206 БЗ	Загальний ЕК з можливістю спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство”	БД аналітичних описів газетних статей Кіровоградської області (КРКК- Кіровоградський регіональний кооперативний каталог) — 189247 записів, заснований в 2007 р
Львівська ОУНБ		Загальний ЕК з можливістю спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство” 13113 записів	БД „Статті. Аналітика” 33570 БЗ

1	2	3	4
Миколаївська ОУНБ	Зведений систематичний краєзнавчий каталог (<u>друкований</u>), започаткований 1988 р., 107472 записів	Загальний електронний каталог з можливістю спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство”	БД „Краєзнавство” заснована 2012 р., 14324 записів.
Одеська ОУНБ	ЗВКК у 2006 2930 БЗ	В ЕК можливість спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство”	„Міста і містечки Одещини” 6353 БЗ „Що читати про край?” 1533 БЗ „Література про Одеську область за ... рік”. 73130 БЗ
Полтавська ОУНБ		Загальний електронний каталог з можливістю спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство” 140981 БЗ	БД „Краєзнавство”
Рівненська ОУНБ	ЗВКК „Документи про Рівненщину” з 2003 р. 109471 БЗ	В ЕК можливість спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство”	БД „Книги” – 83720 БЗ „Статті...” – 623688 БЗ „Цінні та рідкісні видання” 2557БЗ БД „Історична Волинь” з 2008 р. – 23370 БЗ
Сумська ОУНБ		ЕК з 1997 р., 25 тис. БЗ, можливість спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство”	
Тернопільська ОУНБ	Електронний краєзнавчий каталог у 2006 р. 45511 БЗ	В ЕК можливість спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство” з 2017 р. (5436 БЗ)	БД „Історична Волинь” (2007 — жовтень 2017 року); „Про нас пишуть” (2003 — 2019 рік); „Місцеві автори” (2009 — жовтень 2017 року)

1	2	3	4
ХДНБ ім . В. Г. Короленка	-	В ЕК можливість спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство”	БД „Харківщина”, заснована у 2010 р. (27400 записів); БД „Метабібліографія Харківщини”, заснована 2013 р. (652 записи); База даних „Пам’ятні дати України, Слобожанщини”, заснована 2004 р., 5863 записи (БД в процесі редагування).
Хмельницька ОУНБ	Корпоративний електронний зведений краєзнавчий каталог „Хмельниччина”, 2005 рік, 45997 записів	В ЕК можливість спеціального пошуку за ознакою „краєзнавство” 1996, 68633 БЗ	„Хмельниччина на сторінках республіканської преси”, 2004, 10650 записів; „Розпорядження голови облдержадміністрації”, 2004, 3271 запис; „Програми обласної ради”, 2004, 1590 записів; „Бібліотечний раритет Хмельниччини”, 2004, 4959 записів.
Черкаська ОУНБ	Зведений краєзнавчий каталог „Краєзнавство”, 2013 р. 1565 записів	-	„Видатні краєни” (з 2009 р.) 235 персоналій; „Нові видання про край” (з 2012 р.) 259 записів; „Видатні поети Черкащини доби Української революції 1917–1921 рр.”; „Черкащина у вирі революції 1917–1921 рр.”.
Чернігівська ОУНБ		Електронний каталог книг Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка, з 2001, 5351 БЗ	БД „Електронна бібліотека”; БД „Краєзнавче розмаїття Чернігівщини”; БД „Друковані ЗМІ про нас”.

Таблиця 3.

Краєзнавча цифрова колекція в загальній структурі бібліотечно-інформаційних ресурсів

Бібліотека	Облік звернень користувачів до краєзнавчих документів (дані за 2018 рік)		Окрема електронна бібліотека краєзнавчих документів			Особливості доступу до текстів краєзнавчої електронної бібліотеки			
	Електронні документи	Друковані документи	кількість електронних документів	місцевий друк	краєзнавчі електронні документи що не мають друкованого аналогу у фонді бібліотеки	за допомогою тематичних рубрик	за допомогою посилань з ЕК	інше	наявність посилань на зовнішні ресурси (електронні колекції інших установ, колективів, організацій)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Вінницька ОУНБ	облік не ведеться	16237	659 „Літературна Вінниччина” (30 видань); „Історико-краєзнавчі дослідження” (16); „Наші видання” (366);	618	221			Тільки через Е-бібліотеку У відділі краєзнавства надається локальний доступ до оцифрованих газет кінця ХІХ –	?

			„З фонду рідкісних і цінних видань”– 206 (книги і періодичні видання)					початку ХХ ст., що зберігаються у відділі – 31 прим.	
Волинська ОУНБ	2241	44140	25 (у складі ЕБ „Культура України”) 660 – в ЕБ „Історична Волинь”	23 у складі ЕБ „Культура України” 590 – „Історична Волинь”	2			Тільки через ЕБ „Культура України” та „Історична Волинь”	+
Житомирська ОУНБ	9426	21552	166 О. Ольжич – звитяжець української державності (25 док.) Щедра скарбниця знань (16)	122 Художні твори місцевих авторів (35) Видання ЖОУНБ ім. О. Ольжича (9)	4			Через вебсайт ЖОУНБ, через Е-бібліотеку / Е-колекції	так
Запорізька ОУНБ		30022	1727 док. ”Про Запорізький край” (979) Розпорядження місцевих органів влади, (889) Фотоклуб “6-	534	354		через ЕК		

			й поверх” (24 фотоальбоми)						
Івано-Франк. ОУНБ	268	11333	81	81	68			Тільки через Е-бібліотеку / Е-колекції	
ОУНБ м. Кропивницький	140000	24475	542 Краєзнавство Кіровоградщини — 118 документів Бібліографія — 42 документи Електронний Музей книги. Земляки — 14 документів	170 індивідуальних авторів, 58 колективних авторів	42			Тільки через Е-бібліотеку / Е-колекції	
ПБ ім. Лесі Українки м. Кієва	558032	17800	180	180	20			Тільки через Е-бібліотеку / Е-колекції	+
Львівська ОУНБ		20230	-	-	-	-	-	-	-
Миколаїв. ОУНБ	-	75900	129	121	1			Тільки через Е-бібліотеку / Е-колекції	
Одеська ОУНБ	8583	1200	43	47	„Література про Одеську область за ... рік з 2000 по 2018 рр.” (19 док.) на CD-			Тільки через Е-бібліотеку / Е-колекції	+

					дисках.				
Полтавська ОУНБ		18016	59	59	-		через ЕК		
Рівненська ОУНБ	Є облік на тематичних сайтах Б-ки	30196	8275	350	100 + 180	Через тематичні БД: Повнотекстова БД „Рівненщина: минуле і сьогодення” 6000 БД „Газета „Червоний прапор” 14939 БЗ та 700 копій газети за 1945-49 рр. „Відомі люди Рівненщини”- 1000 ел. копій	через ЕК	через Е-бібліотеку / Е-колекції	
Сумська ОУНБ	-	-	6					Тільки через Е-бібліотеку	
Тернопіль. ОУНБ	-	21747	834				До жовтня 2017 р. через ЕК	Е-бібліотеку	-
ХДНБ ім. В.Г. Короленка			„Краєзнавча електронна бібліотека” –		115 документів (спогади, дослідження	Можливість доступу до електронних		Через розділи сайту ХДНБ:	

			830 документів (книги, періодичні видання, статті, мережеві публікації, що не мають друкованих аналогів)		членів клубу „Краєзнавець” доповіді на краєзнавчих читаннях тощо)	документів через електронну БД „Харківщина”, загальний ЕК, БД «Фонд електрон документів».		1) Вебресурс „Краєзнавство”/ „Краєзнавча електронна бібліотека”, 2) „Фонд електронних документів”	
Хмельницька ОУНБ	2596	27832	270	28	-	-	-	доступ в локальній мережі	так
Черкаська ОУНБ		27257	-	-	-	-	-	-	-
Чернігів. ОУНБ	57470	28989	2357		2395 (БД „Краєзнавче розмаїття Чернігівщини”) 303 (БД „Друковані ЗМІ про нас”)			Тільки через Е-бібліотеку / Е-колекції	

Організація доступу до краєзнавчих електронних документів
(експертні коментарі)

№ п/п	Бібліотеки-респонденти	Експертна оцінка за параметрами (бали)				Загальна оцінка	Коментарі
		зручність навігації до Е-бібліотеки/Е-колекції	наявність різних пошукових можливостей у Е-бібліотеці/Е-	доступ до повнотекстових е-документів через ЕК	наявність посилань на Е-бібліотеки/Е-колекції інших інформаційних установ		
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Вінницька ОУНБ	5	5	3	5	18	На сайті виокремлено розділ „Електронна бібліотека”, пошук у каталозі до неї за алфавітом. У підрозділах „Мета”, „Складові та доступ” і „Каталог” деталізовано необхідні відомості про ЕБ. Однак, не всі документи Електронної бібліотеки мають посилання в Електронному каталозі
2	Волинська ОУНБ	-	-	-	4	4	На сайті Бібліотеки немає розділу Е-бібліотеки/Е-колекції. Є доступ лише до повнотекстових версій видань бібліотеки. Для цього треба зайти у розділ „Видання”. Задекларовано доступ до краєзнавчих видань через ЕБ „Культура України” та „Історична Волинь”. Вікно „Пошук” не працює.

1	2	3	4	5	6	7	8
3	Житомирська ОУНБ	4	3	5	4	16	На сайті в закладці „Е-каталог & LIBO” знаходиться Е-бібліотека - LIBO. Є можливість переглянути титульну сторінку та зміст видань окремо від основного документа і сам документ повністю. На сторінці Е-бібліотеки пошук досить складний: за темами, автором, заголовками, датою випуску та ін.(перевантажено), існує зв'язок з електронним каталогом, однак, більшість краєзнавчої інформації згрупована в ресурсі „Житомирщина”. Є посилання на Зведений. каталог НБУ ім. Ярослава Мудрого „Електронна бібліотека „Культура України” .
4	Запорізька ОУНБ	4	3	4	-	11	До Е-бібліотеки можна зайти через „Меню” - „Ресурси”. Краєзнавчі документи розміщені у різних тематичних розділах ЕБ (Історія; Культура. Наука. Освіта. Мистецтво; Релігія, ін.). Поряд з цим, у „Ресурсах” виділена також окрема Е-колекція „Про Запорізький край” . Однак, користувач має здійснити доволі довгий шлях у пошуку краєзнавчої інформації (правило 3-х кліків не працює). В ЕК немає посилань на оцифровані видання.
5	Івано-Франківська ОУНБ	4	2	-	3	9	На сайті виділено розділ „Медіатека”, підрозділ „книги онлайн”. Представлено видання місцевого друку. Недолік: немає пошуку, треба переглядати усе, що є. У розділі „Видання” – повні тексти видань ОУНБ (завантаження тривале у часі). Доступу через ЕК немає.
6	Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва	5	4	-	5	14	Електронна бібліотека містить краєзнавчу колекцію у розділах „Рідкісні та раритетні видання про м. Київ” (понад 40 документів). „Видання бібліотеки”, „Галузева література” та ін. У каталозі до колекції пошук здійснюється лише шляхом суцільного перегляду за абеткою. Зв'язків з ЕК немає.
7	ОУНБ м. Кропивницький	5	5	5	5	20	У розділі „Цифрова бібліотека” можна здійснити пошук за алфавітом колективних та індивідуальних авторів. У верхньому лівому куті - „дивись також”: „Електронний музей книги”, „Бібліографія”, „Краєзнавство”. Зручний доступ з ЕК та завантаження краєзнавчих документів у різних форматах.

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Львівська ОУНБ	-	-	-	-	-	Краєзнавчий каталог та ЕБ відсутні
9	Миколаївська ОУНБ	4	2	-	2	8	На сайті розділ „Е-бібліотека місцевих видань” знаходиться у закладці „ресурси”. Документи можна завантажувати у 2-х форматах. Пошук здійснюється у тематичних колекціях, однак треба переглядати їх усі, щоб знайти необхідне (пошукового поля немає). У рубриці „Краєзнавчі видання” надається доступ до електронних версій видань Бібліотеки. В ЕК посилань немає.
10	Одеська	3	3	-	3	9	На сайті у розділ „Е-бібліотека” заходити слід через рубрику „Ресурси”, „Цифрова бібліотека” у підрубрики „Історія Одещини”, „Історія бібліотеки”. Є пошукове вікно. Ведеться облік звернень до електронних краєзнавчих документів. Посилання на сайти та ін. – у блозі „Одеський краєзнавець”
11	Полтавська	4	2	2	4	12	На сайті немає розділу Е-бібліотеки/Е-колекції, однак, є швидкий доступ до ЕК, де легко можна знайти повнотекстові видання. У розділі „Видання” - тексти видань бібліотеки, в ЕК відсутні посилання на них. Доступ до е-версій місцевих видань можливий через ЕК. У розділі „Полтавщина” є посилання на „Регіональні краєзнавчі ресурси”.
12	Рівненська ОУНБ	4	2	4	2	12	На сайті немає розділу Е-бібліотеки, однак, у розділі „Цифрові колекції” представлено інформацію про творчий шлях та роботи місцевих діячів (художників). Кожна колекція має свою сторінку, на якій можна ознайомитися з творчістю видатних краян Рівненщини, дізнатися про автора, публікації про автора та ін. Сучасний, цікавий проєкт: можна завантажити видання бібліотеки (методичні, бібліографічні та ін), доступ до них здійснюється і через Е-каталог бібліотеки (Лауреати регіональної краєзнавчої премії „За відродження Волині”). Є посилання на сайт „Рівненщина туристична” (проєкт „Живе краєзнавство”) та конкурс „Обирайте кращу книгу Рівненщини”.

1	2	3	4	5	6	7	8
13	Сумська ОУНБ	2	–	–	4	6	На сайті немає розділу Е-бібліотеки, Е-колекції, є лише повнотекстові версії видань бібліотеки у розділі „Видання”. Посилання у розділі „Сумщина в інтернеті” не всі відкриваються; у рубриці „Фахівцю” є посилання на сайти бібліотек (національні, державні, наукові установи, обласні бібліотеки, публічні та ін.)
14	Тернопільська ОУНБ	5	5	5	5	20	На сайті виокремлено розділ „Е-бібліотека”, працює правило „3-х кліків”. Пошук в ЕК здійснюється через БД „Електронна бібліотека краєзнавчих видань”, де у пошуковому полі можна здійснити пошук за ключовими словами, автором, роком видання. Посилання на е-ресурси виокремлено в розділі „Регіональний інформаційний портал Тернопільщина”.
15	Харківська ДНБ ім. В.Г. Короленка	5	4	5	5	19	ЕБ знаходиться у розділі „Вебресурс Краєзнавство”, на сторінці є „Краєзнавча електронна бібліотека” Пошук у ЕБ здійснюється по рубриках „Бібліографічні посібники”, „Книги”, „Місцеві періодичні видання”, в кожній рубриці за алфавітом. Пошукове вікно є, але не працює. У рубриках „Краєзнавство Харківщини в інтернеті” та на сторінці „Бібліотекарям” є посилання.
16	Хмельницька ОУНБ	–	–	–	4	4	На сайті немає розділу Е-бібліотеки, лише у розділі „Ресурси” у рубриці „Наші видання” є електронні версії видань бібліотеки. В ЕК систематично поповнюється БД „Краєзнавство Хмельниччини”.
17	Черкаська ОУНБ	–	–	–	3	3	Окремого розділу або сторінки „Е-бібліотека” немає. Розділ „Видання бібліотеки” містить електронні версії видань краєзнавчої тематики та методичні посібники у закладці „Бібліотечним фахівцям”. Є посилання на повнотекстові ресурси у розділі „Черкащина в інтернеті” (чимало не працює) та ін.
18	Чернігівська ОУНБ	5	5	5	4	19	Навігація на сайті зручна, виокремлено розділ „Електронна бібліотека”, яка поділена на колекції. Є можливість пошуку у вікні за автором, ключовими словами, роком видання. Існує зв'язок Е-бібліотеки та ЕК. Є посилання на інші інформаційні ресурси установ, але лише на головні сторінки, а не е-бібліотеки/е-колекції цих установ.

Таблиця 4.

Популяризаторська діяльність ОУНБ України з краєзнавства

Бібліотека	Корпоративна діяльність, співпраця з громадськими організаціями			Участь у краєзнавчих проєктах			Популяризація краєзнавчих документів		
	Корпоративна діяльність (назва, учасники)	Проведення спільних соціокультурних заходів (примірна щорічна кількість заходів)	Видавнича діяльність (примірна кількість спільних краєзнавчих видань за останні 20 років)	Міжнародні	Регіональні	Корпоративні	Створення на сайті сторінки типу „Краєзнавство” (рік створення)	Діяльність у блогосфері (рік створення)	Організація краєзнавчих клубів (з якого року)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Вінницька ОУНБ	Вінницький обл. краєзн. музей; Держархів Вінницької області; Пед. ун-т ім. М. Коцюбинського; Вінницька обл. організація НСКУ; Вінницька організація НСПУ України; Вінницька організація Національної Спілки	50	Понад 80 видань спільно з Вінницькими обласними організаціями НСКУ; СПУ та Спілки журналістів України та ін.		3	1	2003 р	2010 р., блог відділу краєзнавства оновлення інформації щомісячно	Клуб „Дослідник краю” діє з 2011 р.

	журналістів України; Вінницький нац. музей-садиба М. Пирогова; Донецький нац. ун-т ім. Василя Стуса; Вінницький Центр народної творчості та ін.								
Волинська ОУНБ	Волинський краєзнавчий музей, Ін-т післядипломної освіти, обласний муздрамтеатр, музей Волинської ікони, Луцький історико- архітект. заповідник „Старий Луцьк” та ін. (18 установ)	22 (480 відвідува нь)	29	2	4		2001 р.	Блог „Кра єзнав ці” 3 2011 р	„Волинська бджілка” з 2009 р.
Житомирська ОУНБ	Учасники – студенти вузів міста, місцеві письменники, видавці, краєзнавці	29–30 заходів	3 видання, учасники: ЖОУНБ ім. О. Ольжича, краєзнавче вид-во «ВОЛИНЬ», видавець О. О. Євенок		Істори чна Волин ь		Розділ „Краєзна вство” з березня 2015 р.	-	-
Запорізька ОУНБ	Обласний метод. центр культури і мистецтва, Запорізька орг. НСКУ, центр туризму і краєзнавства, спорту	25 1800 учасн.	34	1	2	5			Краєзнавчи й клуб „Родовід” з 2008 р.

	<p>та екскурсій учнівської молоді, обл. орг. Нац. спілки письменників України, художній музей, Запорізьке наукове товариство Я. Новицького, Запорізьке обл. літературне об'єднання ім. М. Гайдабури, Запорізький обл. красн. музей, ГО „Спілка красназців Мелітопольщини”, Запорізький музей-галерея прикладної кераміки і живописної творчості Іллі та Олексія Бурлай, арт-галерея „Варанік”, Запорізький НДЦ „Спадщина” та ін.</p>								
Івано-Франк. ОУНБ	<p>Учні, студенти, викладачі, науковці, письменники, громадські активісти, історики, журналісти, члени НСКУ, красназці-аматори, вчителі, працівники закладів</p>	22	<p>4 видання: ГО „Всеукраїнське т-во „Гуцульщина», редакція журналу „Перевал», Івано-Франківський осередок НТШ ім. Т. Шевченка, обласна</p>		6				

	культури (музеїв, бібліотек), митці (художники, співаки, композитори)		організація НСКУ, Івано-Франківський обласний державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, Науково-освітній центр Українського козацтва імені Семена Височана Прикарпатського нац. ун-ту ім. Василя Стефаника						
ОУНБ м. Кропивницький	Центральноукраїнський держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка Обласний держархів Обласний краєзнавчий музей Обласна організація НСПУ Обласна організація Нац. спілки фотохудожників України Кіровоградський академічний український муздромат театр ім. М. Л. Кропивницького	129 3673 відвідувачів	25 видань		11 проектів 1999- 2019		Розділ „Краєзнавство” з 1999 р.	Корпоративний блог „Кіровоградський Регіональний Кооперативний Каталог” (з 2007 р.	Краєзнавчий клуб „Краєзнавчі студії” (останній четвер кожного місяця) з 2013 р.

	Обласне літературне об'єднання "Степ" Літературне об'єднання "Парус"							оновлення інформації 22.03.2019 р.	
ПБ ім. Лесі Українки м. Києва	НІБУ, Київська міська організація НСКУ України, Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Музей історії міста Києва, УБА, Ліга екскурсоводів м. Києва, Спільнота „СкороХод”, Київський професійно-педагогічний коледж ім. А. Макаренка, Центр дитячої та юнацької творчості „Шевченківець”, Центр позашкільної роботи „Північне сяйво”, соціальні служби Шевченківського району, спільнота „Павлівський сквер”	46 заходів	10 випусків серії „Києвознавці”; 2 випуски серії „Видатні жінки Києва”, щорічний інформаційний бюлетень „Нова література про Київ за ...рік”; щоквартальний інформаційний бюлетень „Київ на сторінках преси”, Каталог стародруків та цінних видань з фонду відділу		Проект УБА з розвитку туризму „Як тебе не любити, Києве мій...” Соціальний туристичний проект „Прогулянки улюбленим містом”		1997 р. – „Київська панорама”; 2016 р. – „Київ у соціоінформаційному просторі” Підрозділ: „Міські цільові програми”, „Київ мовою цифр”, „Столиця: новини, події і факти, культурно мистецька палітра Києва”, „Спортивне життя столиці”,	Блог „Як тебе не любити, Києве мій”, „Кияни від А до Я” - з 2010 р. оновлення інформації по блогу „Як тебе не любити, Києве	

							„Кияни - герої Небесної Сотні”; розділ БібліюАрт „Віртуальна виставка” „Дивись і читай”; розділ „Бібліотекарю – „Інформаційно-бібліографічні видання”; розділ – „Календар на ...рік „Києвознавство”	мій” – щоденно; „Кияни від А до Я” - згідно з планом роботи відділу	
Львівська ОУНБ		50 учасників 60 заходів	30 видань, видавництва, музей, ун-т				Розділ „Краєзнавство”		Краєзнавчий клуб „Українське середовище” 3 2010 р.
Миколаївська ОУНБ	Миколаївське обл. управління культури, Держархів Миколаївської	11-15 заходів, всього до 700	4 видання Миколаївське обл. управління культури,		2				краєзнавчий клуб „БібліюКлію” з 2018 р.

	області, Обласний краєзнавчий музей, Рада національних товариств, Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Миколаївська обласна бібліотечна асоціація	учасників	Держархів Миколаївської області, Обласний краєзнавчий музей, Рада національних товариств, Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, обласна бібліотечна асоціація						
Одеська ОУНБ	Студенти, учні старших класів ЗОШ, викладачі, письменники, журналісти, науковці, театральні діячі, музейні фахівці, екскурсоводи, краєзнавці, бібліотекарі.	16	47 13 документів видано спільно з бібліотекарями ЦРБ області (серії покажчиків „Міста і містечки Одещини”)				„Краєзнавство” на сторінці „Видання б-ки” Бібліогр. видання. 3 2015 р.	Блог „Одеський краєзнавець”. 3 2012 р. Останнє оновлення інформації 09.03.19 212 публікацій,	Краєзнавчий клуб „Зірки Одеси” з січня 1998 р

								76598 перег лядів	
Полтавська ОУНБ	Полтавський ун-т економіки та торгівлі, Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка, Полтавська державна аграрна академія Полтавський міський багатoproфільний ліцей № 1 ім. І. Котляревського, ЗОШ № 10, 38, гімназії № 6, 11, 17, Полтавський політехнічний коледж, Полтавський, медичний коледж); краєзнавчі осередки (Полтавський обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді);	5-10 заходів	8 видань (2017-2018) Полтавський обласний осередок НСКУ (Петренко І. М.); Полтавський краєзнавчий музей ім. Василя Кричевського (Мокляк В. О.), Держархів Полтавської області (Пустовіт Т. П.), Б-ка імені М. А. Жовтobрюха Полтавського нац. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка (Орехова В. В.), сектор культури Чутівської райдержадміністрації Полтав. області (Усенко В.М.), Полтав.	-	-	-	Розділ „Полтавщина” на сайті, з 2009 р., оновлення інформації щомісячне	Блог відділу краєзнавства „Калинове намисто” (ведеться з 2016 р., оновлення інформації щотижня)	Краєзнавчий клуб „Рідний край” (дата заснування – 1994 р.)

	видавництва („АСМІ», „Полтавський літератор”); ЗМІ (газети „Полтавський вісник”, „Зоря Полтавщини”), СБУ в Полтав. області		літературно-меморіальний музей І. П. Котляревського (Стороха Є. В.)						
Рівненська ОУНБ	Обл. краєзн. музей, відділ книги КЗ „Держ. іст.-культ. запов. м. Острога” РОР, обл. орг. НСКУ, НСПУ, Нац. спілки художн. України, Культ.-просв. центр ім. Томаша Сосновського у Рівному, Т-во польської культури у Рівному ім. В. Раймонда ін.	50	20 Обл. краєзн. музей, відділ книги КЗ „Держ. іст.-культ. запов. м. Острога” РОР, обл. орг. НСКУ, виші м. Рівне	1	6	1	Сайти „Історична Волинь” „Революція гідності. Війна. Рівненщина	Розділ „Прочитайте про Рівненщину” у блозі „Порядник читача” з 2012 р.	Літературна студія „Погорина” з 2015 р.
Сумська ОУНБ	Видавничі організації, творчі спілки, обласний осередок Національної спілки письменників	50	6 краєзнавчих видань спільно з Громадською організацією неформальної освіти „Акме”, Держархівом Сумської		проект „Разом відкриваємо перлини рідного	„Центр бібліотечного краєзнавства” (аналітичний розпис періодичн	Розділ „Краєзнавство” з 2003 р. Оновлюється постійно		

	України, галузеві управління, музеї, архів, громадські організації, навчальні заклади		області, обласним краєзнавчим музеєм та ін.		краю»; видавничий проєкт „Бібліотека – центр діалог у культур” (співпраця з національно-культурними меншинами)	их видань бібліотек різного відомчого підпорядкування			
Тернопільська ОУНБ	Тернопільський обл. краєзнавчий музей, Держархів Терноп. обл., Терноп. обл. орг. НСП; обласна організація Нац. спілки художників України, Чернівецький обласний	2-3	7 бібліогр. видань; Терноп. обл. краєзн. музей, Обл. літературно-меморіальний музей Юліуша у м. Кременець, музей Богдана Лепкого в м. Бережани, Денисівський краєзнавчий		Консоліційний „Історична Волинь” (2007 р.) 582 записи регіональний інформаційний	-	„Культура Тернопільщини” (з грудня 2015 року спільно з відділом	-	

	<p>меморіальний музей Володимира Івасюка</p>		<p>музей (Козівськ. район), Держархів Терноп. обл., Б-ка Терноп. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка, НТБ Терноп. нац. техн. ун-ту ім. Івана Пулюя, Волинська ОУНБ, Козівська ЦБС 3 бібліогр. списки учасники: Нац. асоціація адвокатів України; обл. геральдичне т-во; Ін-т енциклопед. досліджень НАНУ</p>		<p>портал „Тернопільщина”</p>			<p>інформації, оновлення інформації 1, 2 рази на рік</p>	
<p>ХДНБ ім. В. Г. Короленка</p>	<p>Харківська обласна організація НСКУ; Центр краєзнавства ім. Академіка П. Т. Тронька ХНУ ім. В. Н. Каразіна; Центр медичного краєзнавства ім. В. Д. Отамановського Харківського нац.</p>	<p>20-25</p>	<p>10</p>		<p>Корпоративний ресурс Харківщини</p>	<p>+</p>	<p>вебресурс „Краєзнавство” з 2008 р.</p>	<p>блог „Історія Харкова у пам’ятних дошках з 2015</p>	<p>клуб „Краєзнавець” з 1978 р.</p>

	мед. ун-ту та інші виші міста, Харківський художній музей, Харківський літературний музей, Харківський обласний науково-методичний центр охорони культурної спадщини, комунальний заклад „Регіональний інформаційний центр» Харківської обласної ради, Харківський обласний комітет „Дробицький яр”, ЗОШ міста та ін.							р. оновлення інформації щотижня	
Хмельницька ОУНБ	Обласні відділення НСКУ України, обласна організація НСПУ, Центр дослідження історії Поділля Ін-ту історії України НАН України, обласне відділення Всеукраїнського товариства „Просвіта”, Хмельницьке міське т-во української	10-15	6 видань спільно з обласною організацією НСПУ України, Хмельницькою обласною організацією Всеукраїнського товариства „Просвіта”, обласне відділення ВГО УБА, культурологічне		3	(2)	„Наш регіон” з 2005 р. „Каталог електронних послуг для громади у публічних бібліотеках Хмельниччини”	Сторінка відділу краєзнавства у Фейсбуці	Клуб „Краєзнавець” з 1970 р.

	мови імені Т.Шевченка, Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Хмельницький нац. ун-т, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Хмельницький музичний коледж, вид-во ПП А. Цюпак, Хмельницький музей історії міста		товариство ім.Якова Гальчевського, обласне відділення Національного олімпійського комітету України, ГО „Асоціація „Поділля Перший, обласний краєзнавчий музей, Центр дослідження історії Поділля.						
Черкаська ОУНБ	1.Обласна організація НСКУ; 2.Обласна організація Нац. спілки письменників. 3.Черкас. нац. ун-т. 4.Обл. краєзн. музей; 5.Черкас. обл. центр туризму, краєзнавства і екскурсій учнів. молоді	5-10	13 (автори передмов до бібліогр. покажчиків – письменники, краєзнавці)	-	-	-	„Видатні країни” 2009 р 235 персоналії Нові видання про край 2012 р. 259 назв щоквартально оновлення	-	„Моя Черкащина” з 2017 р.
Чернігівська ОУНБ	Навчально-наук. ін-т історії та соціогуманітарних	12	25 Навчально-наук. ін-т історії та		дослідницький		„Краєзнавче розмаїття	Блог „Віддани	Клуб „Краєзнавець” з 1974 р

	дисциплін ім. О. М. Лазаревського Нац. ун-ту „Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка; Чернігівський історичний музей ім. В. В. Тарновського; Чернігівський літературно–меморіальний музей–заповідник М. М. Коцюбинського; Нац. архітектурно–історичний заповідник „Чернігів стародавній”; Черніг. обласний осередок НСКУ; Черні. обласна організація НСПУ; літературна спілка „Чернігів”; Сіверський ін-т регіональних досліджень; Укр. ін-т нац. пам’яті.		соціогуманітарних дисциплін ім. О. М. Лазаревського Нац. ун-ту „Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка; Чернігівський історичний музей ім. В. В. Тарновського; Черніг. обласний осередок НСКУ; Черні. обласна організація НСПУ; літературна спілка „Чернігів”; Сіверський ін-т регіональних досліджень; Укр. ін-т нац. пам’яті		проект „Віддани магії неба”, Видавничий проєкт „Чернігівська Шевченкіана”		Чернігівщини” з 2003 р.	магії неба” з 2011 р., оновл. 2015 р	
--	--	--	--	--	---	--	-------------------------	--------------------------------------	--

Таблиця 5

Порівняльна таблиця 2008 /2019 рр.

Бібліотека	2008 р					2019 р				
	Кількість працівників		Електронний краєзнавчий каталог		Корпоратив на діяльність (кількість учасників)	Кількість працівників		Електронний краєзнавчий каталог		Корпоративна діяльність (кількість учасників)
	відділ	сектор	Зведений ЕКК	Окрема БД		відділ	сектор	Зведений ЕКК	Окрема БД	
1	2	3	4	6	5	6	7	8	9	10
Вінницька ОУНБ	<i>Не брала участь у попередньому дослідженні</i>					6	2	+	13	понад 12
Волинська ОУНБ	6		-	1	2	5		+	1	18
Івано-Франків. ОУНБ	4		+	+	+	5		+	6	6
Житомирська ОУНБ	4		-	-	1	4,75		-	1	1
Запорізька ОУНБ	4		-	-	1	4		-		25
ОУНБ м. Кропивницький	<i>Не брала участь у попередньому дослідженні</i>					4/5		+	3	8
ПБ ім. Лесі Українки м. Київ	<i>Не брала участь у попередньому дослідженні</i>					4		-	1	понад 11
Львівська ОУНБ	<i>Не брала участь у попередньому дослідженні</i>					5		-	1	3
Одеська ОУНБ	4		1999?	3	1	3		2006?	3	ЦБС області
Полтавська ОУНБ	<i>Не брала участь у попередньому дослідженні</i>					5		-	1	17
Рівненська ОУНБ	<i>Не брала участь у попередньому дослідженні</i>					7		+	7	Понад 15
Сумська ОУНБ	4,75					4.75			-	
Миколаївська ОУНБ	<i>Не брала участь у попередньому дослідженні</i>					5		+	1	7
Тернопільська ОУНБ	5		+	4	6	5		+	3	14
ХДНБ ім. В. Г. Короленка	15		-	2	-	12			3	<15
Хмельницька ОУНБ	<i>Не брала участь у попередньому дослідженні</i>					6		+	4	12
Черкаська ОУНБ	3		-	1	2	4		+	4	5
Чернігівська ОУНБ	4		+	3	ЦБС області	5		+	3	12

Зелений колір – позитивна тенденція, червоний – зменшення показників

SWOT- аналіз краєзнавчої діяльності бібліотек ОУНБ

Організаційна структура і кадровий персонал	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ul style="list-style-type: none"> - перспективний напрям бібліотечної роботи (краєзнавча діяльність – провідний напрям роботи регіональних бібліотек); - нормативно-правове забезпечення та регулювання кадрових відносин; - визначений графік роботи; - інтелектуальна й творча робота; - більшість бібліотекарів-краєзнавців має вищу фахову освіту та значний досвід роботи 	<ul style="list-style-type: none"> - застаріле Положення „Про про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України» 1996 р.: - не виконується Закон України „Про обов’язковий примірник»); - проблеми у формуванні кадрового резерву: незначна кількість молодих спеціалістів; - як правило, невисокий рівень заробітної плати; - низький статус професії бібліотекаря; - незначні перспективи кар’єрного сходження; - недостатнє матеріально-технічне забезпечення робочих місць
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ul style="list-style-type: none"> - науково-дослідницька робота; - професійне навчання; - інтелектуальний розвиток; - мотивація і стимулювання праці перспективи у професійному зростанні; можливість комплексно реалізувати усі професійні, особистісні і творчі здібності працівника (як бібліотекаря, бібліографа, дослідника-краєзнавця) 	<ul style="list-style-type: none"> - зниження можливостей розвитку КБД у зв’язку із застарілою законодавчою базою та слабкою виконавською дисципліною; - залежність від об’єктивних факторів суспільно-економічного розвитку держави, місцевих громад (ОТГ); - залежність від якості розробленої стратегії місцевої влади у розвитку культури регіону; - виникнення конфліктів і стресових ситуацій у зв’язку з тим, що робота пов’язана з обслуговуванням користувачів; - зниження інноваційного розвитку в краєзнавчій діяльності бібліотек у зв’язку з недостатнім технічним оснащенням краєзнавчих підрозділів та незначною кількістю молодих спеціалістів відповідної освіти
2. Сучасний стан формування та використання ЕКР	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ul style="list-style-type: none"> - використання сучасного технічне 	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність наукових підходів до формування електронних краєзнавчих каталогів та Е-

<p>оснащення робочих місць (ПК та програмні засоби) спрощує аналітичну обробку краєзнавчих документів та доступ до них;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розширення доступу до краєзнавчої інформації: багатогранність пошукових можливостей АБІС дозволяє вибірковий пошук краєзнавчої інформації в ЕБ та ЕК регіональних бібліотек; - надання користувачеві бібліотечних послуг через віддалений доступ сприяє розширенню впливу бібліотек та популяризації краєзнавчих знань, корпоративній співпраці з іншими бібліотечними установами регіону 	<p>бібліотек;</p> <ul style="list-style-type: none"> - обмежене відображення краєзнавчих документів у електронних краєзнавчих БД та ЕКК (почали формуватися з певного періоду); - суб'єктивний фактор у використанні необхідних знань і досвіду у роботі з технікою (комп'ютером); - залежність матеріального забезпечення автоматизації бібліотеки від рівня фінансування бібліотеки
<p><i>Можливості</i></p>	<p><i>Загрози</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> - залучення додаткових користувачів за рахунок використання ЕКК та Е-бібліотеки через Інтернет; - оперативне отримання краєзнавчої інформації з інших БД бібліотеки; - можливість завантаження електронних краєзнавчих документів і роботи з ними; - робота у спільних проектах (створення ЗвКК бібліотек регіону тощо); - оперативність, повнота та точність задоволення запитів користувачів - популяризація краєзнавства на сучасному рівні; - швидкість сповіщення про нове у 	<ul style="list-style-type: none"> - ураження „вірусами» як окремих ПК, так і мережі, несанкціонований доступ; - залежність від технічного забезпечення, ліцензійного програмного забезпечення, необхідності модернізації технічних приладів, систем; - невисокий рівень навичок здійснення пошуку в ЕКК у користувачів (значна витрата часу на ознайомлення з пошуковими сервісами ЕКК); - суб'єктивний фактор у заповненні краєзнавчої сторінки сайту бібліотеки (перевантаження ілюстративною інформацією про масові заходи, недотримання балансу поточної та ретроспективної інформації); - загроза втрати виконаної роботи, яка пов'язана з раптовими технічними збоями; - значне дублювання інформації у різних БД бібліотеки; - недостатній доступ у локальній мережі (необхідність спеціальних місць для роботи з ЕКК)

<p>краєзнавчій роботі бібліотек;</p> <ul style="list-style-type: none"> - реклама власних краєзнавчих ресурсів 	
<p>3. Корпоративна та популяризаторська діяльність з краєзнавства</p>	
<p><i>Сильні сторони</i></p>	<p><i>Слабкі сторони</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> - активізація участі у корпоративних проектах (міжнародних, державних, регіональних); - підтримка та реалізація державних програм пов'язаних з регіональною історією через популяризаторську роботу бібліотеки (організація конференцій, тематичних семінарів, круглих столів тощо); - тенденція до об'єднання краєзнавчих інформаційних ресурсів бібліотек та їх партнерів, створення на базі ОУНБ електронних бібліотек повнотекстової краєзнавчої інформації на основі фондів обласних і публічних бібліотек регіону; - поширення впливу бібліотеки, співпраця з різними культурними, освітніми, громадськими організаціями, ЗМІ регіону 	<ul style="list-style-type: none"> - недотримання основних принципів управління проектами краєзнавчого спрямування: (чітке формулювання цільової орієнтації та концепції реалізації кожного проекту, висвітлення на вебсайті бібліотеки відповідної інформаційної та нормативної бази, контроль за виконанням проектних завдань тощо); - висвітлення інформації про краєзнавчі проекти на бібліотечних сайтах не завжди дає змогу реально оцінити результати проектної роботи; - як правило, потребує додаткового фізичного, емоційного, інтелектуального навантаження на фахівців бібліотеки
<p><i>Можливості</i></p>	<p><i>Загрози</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> - залучення додаткового фінансування (за рахунок грантових міжнародних, державних, регіональних програм); - вихід на міжнародний простір (міжнародні проекти), що дозволяють привертати увагу до 	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення навантаження на бібліотечних працівників, необхідність додаткових знань з різних сфер людської діяльності тощо; - необхідність професійного навчання проектній роботі у короткий період або залучення відповідних фахівців; - результат роботи може бути невиправданим, негативним (неотримання гранту, незначний попит серед користувачів на запланований захід тощо);

<p>культури регіону</p> <ul style="list-style-type: none"> - розмежування обов'язків між різними організаціями задля отримання найкращого результату користувачеві (наприклад, створення зведених краєзнавчих корпоративних каталогів); - реклама бібліотечних краєзнавчих ресурсів; - залучення нових фахівців з інших професійних сфер діяльності; - обмін досвідом; - налагодження партнерських зв'язків, що у подальшому сприятимуть отриманню позитивних результатів 	<ul style="list-style-type: none"> - виникнення професійних конфліктів у процесі корпоративної співпраці, що, іноді, спирається на особистісні стосунки керівників закладів; - несумлінне виконання покладених обов'язків тією чи іншою організацією, співробітником у процесі співпраці
--	--